

ŽENSKI SVET

VSEBINA 10. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE. XXVII. — ELIZABETA HEYKING — (Marica Zorčeva) .	Stran	275
UBOŽICA. — (France Bevč.) — Nadaljevanje.	»	276
ČEMU? — Pesem. — (Gustav Strniša.)	»	281
TEBI. — Pesem. — (A. Č.)	»	281
TEŽKA URA. (Ivan Podržaj.)	»	281
BODI BLAGOSLOVLJENA. — (Henrik Sienkiewicz - Posl. H. Hebat.)	»	282
PUTKE. — (Josip Ribičič.)	»	284
OPICA IN OČALA. — Pesem. — (I. A. Krylov - Posl. B. V.)	»	285
VIPAVSKA. — Pesem. — (Fran Žgur.)	»	285
ŽENA IN DEDNO PRAVO. — (Dr. Lapajne.)	»	286
ŠOLA ZA ŽENSKÉ POKLICE. — (Dr. K. Osvald.)	»	291
OSNOVNI NAUKI O KOZMETIKI. - Nadaljevanje. - (Dr. France Debevec.)	»	295
JESENSKI SONET. — Pesem. — (Tea Breščakova.)	»	295
HREPENENJE — Pesem. — (Marijana Kokaljeva.)	»	295
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje. — Stran 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304.		

PRIOLOGA ZA ROČNA DELA.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal števil. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca števil. 39/1.

Najvišje odlikovanje gre gospodinji,

ki je prišla do tega prepričanja, da je najbolje izbrati si za dobavitelja raznih potrebščin tako trgovino, ki nudi toliko panog, da ji ni treba hoditi za raznimi stvarmi po več trgovinah. — Najbolj dobrodošla je našim gospodinjam
tvrdka

DRAGO SCHWAB, Ljubljana

ki more s svojo zalogo preskrbeti z oblačili vso obitelj, tako moške, kakor ženske člane. Oblačil za gospode in dečke, izvrstnega blaga in kroja je vedno dovolj v zalogi, in to vse v lastnem izdelku. Izgotavlja se po meri. Zaloga finega, direktno iz Anglije uvoženega sukna, slovi kot najboljša v Ljubljani. Za cenj. dame je na razpolago damski salon, ki izgotavlja damske kostume, plašče in krila iz blaga, ki je le prvovrstne kakovosti in v krasnih vzorcih. Zaloga prvovrstnega perila in vseh modnih potrebščin. Uspešno gospodinjstvo je brez cenenih dobavnih virov nemogoče.

Priporočamo najtopleje tvrdko

DRAGO SCHWAB, Ljubljana

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXVII.

ELIZABETA HEYKING.

List naše gore ni bila, to je res; bila pa je izredna, plemenita, zelo nadarjena in pesniška ženska, ki je kot velik žar svetila v ženski svet že tačas, ko je žensko vprašanje začelo najbolj glasno odmevati po Evropi. Ampak ta odmev nam ne budi spomina nanjo. Saj se še sama nikoli ni imela za blagovestnico ženskega gibanja; le posredno mu je služila s svojim darovitim duhom in pisateljskim ugledom.

Zaslovela je pred dobrimi dvajsetimi leti kar čez noč takorekoč najbolj s knjigo «Pisma, ki ga niso dosegla.»

Piše jih nesrečna mlada žena. Sorodniki so jo po sili obesili izžetemu možu, ki ga je kmalu prevzela blaznica. Mlada vdova ob še živem možu se je s svojim bratom preselila v Peking. Tam v deželi krizantem se je seznanila pri nemškem poslaniku z možem svojih sanj — obema je bilo, kakor bi se že dolgo poznala in rada imela. A njuna ljubezen je bila čisto platonična, med njima je kot grozeč spomin in opomin stal tisti nesrečni bolnik... Z bratom sta morala nenadoma za dlje časa odpotovati v New-York, — v Pekingu je završavala znana boksarska ustaja. Tako je bila ona v Ameriki, na varnem, on pa v Pekingu med razdivjanimi ustaši.

Prijateljica v ljubezni in skrbi, ki je postala tačas vdova, piše prijatelju v nemirnem Pekingu prekrasna pisma, ki so vsa ena sama mila pesem ljubeče, boječe duše, vsa zgolj boleč trepet nežno hrepenečega brezupnega srca.

«O, ko bi mogla,» piše prijatelju, «tem-le belim listom dati peruti, da bi kot poštni golobi hiteli do Vas, — tako bi večer za večerom imeli pred Seboj mojega sla, ki bi Vam pripovedoval, kako mislim na Vas in kako zelo me je skrb za Vas...!»

In drugič:

«Svet je lep, svet je dober, — ker Vi živite, preljubi prijatelj! Čemu neki govorijo o solzni dolini — saj jo je sam cvetoč vrt —, ker Vi živite...»

In zopet:

«Vse moje sedanje življenje je v samih spominih. Vsi spomini mojih dni pa se stekajo, kakor vse vode v morje, v Vas. Kako neskončna bol in kako žgoča sladkost je v spominih!»

Ob pisateljčini smrti pred nekaj meseci se je svet spominjal najbolj teh pisem. Malokatera ženska je še tako pisala, s tako vročo ljubeznijo, s

tako cvetočo poezijo sanjala, malokatera stala sredi najhujih srčnih bojev tako čista in resna, vsa ovenčana in obsijana po živem soju nežne ljubezni in svetle umetnosti.

ODLOMEK

(iz «Pisem, ki ga niso dosegla».)

1.

V mukah in skrbeh za vsakdanje življenje, katere nam jih kot opij daje usoda, da pozabljamo večje bridkosti, se komaj spominjamo vsega, kar smo izgubili. Toda ob večerih med dolgim potovanjem, ko knjiga zdrсне iz rok in gledamo skozi okno, vlak pa sopiha po planjavi in beži pred svojo senco, neizmerno podaljšano, po valovečih tratih, ko se povsod okoli nas resnica razblinja in izginja v mračno sivino — takrat nam mrazno grabijo nevidne roke v srce, da nas neskončna bridkost, neutešeno hrepenenje in grenki spomini čisto prevzamejo. To je ura, ko izgubljeno mrtvo vstaja in ko se namah zavedamo, kako smo obubožali.

Pravljlični vrt, o katerem smo sanjali, je spet tu, tako lep, tako osrečujoč, kot smo si ga nekoč mislili, tačas, ko smo še imeli silno zavest, da smo poklicani za nekaj izrednega; toda namesto tedanje vezi v sebe in svojo usodo smo danes polni grenke boli; saj pač vemo, da smo izgubili vso zlato cvetlično setev, ki je poginila v ledu in snegu ali pa zgorela v palečem žaru — nikdar več ne bo kalila in cvetela. V ničemurnostih so minevala leta, zapravili smo jih v begu za nebistvenostmi in prejekali v nižinah malodušnosti — in medtem je umrlo v nas najvišje in najboljše, ginevalo najdragocenejše.

In zdaj je prepozno! —

Radi bi ustavili čas, hiteli nazaj, zopet začeli, a vse čisto drugače in bolje začeli! Toda kolo časa se nam ne more obrniti nazaj, in vlak neprestano drvi v daljavo; kot pošast mu senca hiti po planjavi, kot pošast nas divje podi pred seboj usoda. V nemoči se ji vdajamo, ker nismo bili tako trdni, da bi si jo bili uravnali sami.

In vsa voznja — kam? čemu?

Blaženi oni, ki si je iz premnogih izgub rešil vero v cilj kot opij zadnje ure.

2.

VIZIJA.

Amah mi je prinesla zeleno dragoceno vazo, napolnjeno z rožnatimi magnolijami.

Med cvetkami je bila Vaša posetnica.

Sklonila sem se k cveticam in ko sem vdihavala njih sladki vonj, me je objelo čudovito čustvo davnega doživetja. Bilo mi je kot bi sanjala, da moram storiti, kar mi veleva neka tajna nevidna moč. Nehote sem prijela za rujavkasto vejico, na kateri sta se med rumenimi kosmatimi listki odpirala

dva rožnata popka. Stopila sem pred hotelsko ogledalo, skoraj oslepelo in razpokano in, pokorna neki tuji volji, dvignila rožnato vejico nad svojo glavo, si ovila pramen svojih las večkrat med obe cvetki in si ju pritrdila na glavi.

V trenutku pa, ko sem to storila in se nagnila, da bi bolje videla v slepotnem ogledalu, so izginile mahoma stene male hotelske sobe, ž njimi pohištvo, Amah in vse, kar je pred eno sekundo še stalo poleg mene. Jaz sama sem izginila in vendar sem videla.

Videla sem čisto morsko gladino, nad katero se je razpenjalo sinje nebo v brezkončni visočini. Časih se je dvignila blesteča morska ravan, kot da morje vzdihuje v sanjah; nato se je začel peniti majhen val ob zlato bleščečem bregu ter vtonil zopet v tiho večno modrino. Ob bregu sta sedela dva človeka. Oba sta bila visoka in krepka ter oblečena v kože neznanih živali; zlatorumeni lasje so jima padali po ramah, njih oči pa so bile sinje in čiste in vendar tako skrivnostno globoke kot daljno morje pred njima. Oba je objemal neizmeren čas mladosti, mladega jutra, prasneta. Mož se je nagnil do morja in posegel po veliki odprti školjki, ki jo je prinašal morski valček. Dal jo je ženi. Vzela jo je, jo dvignila kvišku nad seboj, vpletla pramen svojih las med rožnati školjkinini krili ter si ju pritrdila na glavi. Nato se je s smehljajem obrnila k možu. — — In mož je imel Vaše poteze, a podoba žene, ki mu je bila v očeh — je bila moja!

Hotela sem videti še več in še globlje — toda prikazen je izginila — sinje vnorje je bilo sivo in močno — obe podobi sta izginili.

Bila sem zopet v borni hotelski sobi v Pekingju; pred mano je viselo malo, razpokano ogledalo; Amah je stala poleg mene, kot da se ni nič pripetilo.

Toda moje vprašanje: «Kdaj? Kje?» je bilo rešeno.

V prazračnem času sva sedela skupaj ob solnčnati obali — morda sem nekoč bila prvo bitje, ki se je krasilo, — da bi ugajalo drugemu.

Od zelene dragocene vaze, ki ste mi jo poslali z rožnatimi magnolijami, se nisem nikoli ločila. Tudi še danes stoji pred mano, in jaz strmim na čudovite, tuje pismenke, ki so vrezane v zeleni kamen in ki pomenjajo: kar je že kdaj plalo v večnem krogoteku, se mora znova vračati.

Zbegani spomini, tesne slutnje o bodočnosti me pretresajo. V temi blodimo naokrog, dokler ne vtonemo v popolno noč — ne vemo, odkod prihajamo, ne kam gremo.

Marica Zorčeva.

Vsak sad mora dozoreti; če ga odtrgaš preje — ne hasne. Tako je tudi s srečo.

Pomlad, mladost — bajen sta sen; jesen, starost — polni sta spominov nanju.

Ubožica. (Povest. Spisal France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

34.

Včasih so Reziki celo spomini zmanjkali, tedaj je nastala popolna praznina, ki ni imela primera. Duša je bila tako pusta in utrujena, da ni mogla misliti niti na dom, niti na očeta in mater; kot da imajo utrujene perutnice, so misli padle in plahutale na mestu, dokler niso popolnoma izginile.

Ob takih prilikah je sedela zelo dolgo ob svetlobi, ki je prihajala s ceste v njeno sobo, in se je mučila. Delala se je, kakor da čaka nekoga. Prisluškovala je korakom na ulici — proučevala njih hojo.

Ob slednji hoji si je predstavljala obraz in značaj človekov. Tako je gledala ljudi, ki so hodili po ulici, in jih je sodila.

Tu pa tam se ji je zdelo, da prihaja Bruno. Njegov korak je poznala. Nemiren je ta korak in negotov. Bala se je svojega moža in vendar je njeno srce zatrepetalo vselej ob misli, da prihaja on. Včasih ga je čula iti celo po stopnicah. Na vrata ni potrkal. Kam je izginil? Zdelo se ji je celo, da je prijel za kljuko. Hitela je odpirat, a ga ni bilo.

Čemu misli nanj? Kaj ji je on? Nič! — In vendar ji je bil. Vez prisege ga veže nanjo. Ona je njegova in on je njen, vsak hip ga sme zahtevati zase. Nje ni zavrnel, le svoja nerazumljiva pota hodi in kadar se bo naveličal, se vrne.

In če ta čas strada, če gre za deklo, ali v tovarno, ga bo pričakovala tisti dan in tisti trenutek, ko bo skesan potrkal na vrata, ona pa mu bo hitela odpirat. . .

Te misli jo še v največji teži njenih dni niso zapustile, to zadnje upanje ni ugasnilo, tudi ta večer ne.

Prisluškovala je korakom na ulici in zazdelo se ji je, da razloči izmed korakov Brunov korak. Vesel je, mudi se mu. Ali prihaja k nji?

Vežna vrata so se odprla in s truščem zaprla. Nekdo je šel po stopnicah. Brunov korak je in zdi se, da ga še nekdo spremlja. Ko je prišel korak na vrh stopnic, je Rezika potegnila sapo vase in jo je pridržala.

Korak je šel počasi po hodniku in se je približal vratom. Slišala je, kako je roka v temi tipala po lesu, da najde kljuko.

Rezika je vstala in se je vzravnala v pozi. Kot lepa laž je šinilo skozi njeno zavest: Zdaj prihaja in jaz nisem niti lepo oblečena ne počesana.

V tistem hipu so se odprla vrata, z drznim smehom in z zadrego, ki je kljub pijanosti ni mogel prikriti, je stopil Bruno v sobo. Za njim je stopila z nesramnim obrazom ženska in obstala na vratih.

Rezika je razširila oči tako na široko, da se je prikazala njih strašna belina. Zaprlo ji je besedo pod razvalinami njenih lažnih sanj in upov. Prijela se je za prsi. Čez nekaj časa se je izvil iz nje:

«Koga si pripeljal?»

Bruno pa je dejal na videz malomarno, dasi je trepetal: «Žensko .

Ženi je šinilo skozi zavest. Prebudil se je v nji nagon. Obe ženski sta si stali kot smrtni sovražnici nasproti. Kakor dva vzravnana kipa sta se zrla. Ena, ki je morala nadaljevati začeto igro, druga, ki je prvič občutila strašno dramo dejstva, ko dvoje ženskih rok seže po enem možu. Prvič v življenju je prekipela njena kri, strašno se je dvignilo v njeni notranjosti. Na robu blaznosti je zakrilila z rokami in divji glas se je izvil iz njenih prs:

«Poberi se! Poberi se od tu!»

Ni čutila srda proti možu, proti ženski ga je občutila. Zameglilo se ji je pred očmi, skoro padla je na tla. V hipu se ji je zopet vrnila zavest in strašen vrtinec predstav in predmetov je plesal mimo njenih oči.

Ko se je dočista zavedla, ženske ni bilo na pragu, ne v sobi nikjer. Slišala je, da so se zaprla vežna vrata. Ob postelji je stal Bruno, roke so mu visele ob telesu, gledal je pijano in mračno pred se.

Ko ženske ni bilo nikjer več, se je počasi umirila v Reziki kri, razburjenje se je poleglo, iz zmanjšane napetosti pa se je izlila šibka stran ženske narave, telo je začelo podrhtevati in med jeclanjem in solzami je lomila proti Brunu roke:

«Kaj si mi storil, Bruno? Kdaj sem to zaslužila?»

Bruno, ki je bil ob izbruhu svoje žene boječ, se je zdajci dvignil, ob ženinih solzah se mu je nabral pogum. Sramoval se je svoje hipne premaganosti; ko je bila izrečena prva beseda in narejen prvi korak, je izbruhnilo iz njega vse, kar je preje podzavestno spalo v njem:

«Ne vprašaj, kaj si zaslužila! Že zdavnaj bi bil moral storiti, kar nisem storil. Lahko greš, ako hočeš!»

Rezika je prenehala jokati; začudenje ji je ustavilo solze. Ni verjela, da je Bruno izgovoril te besede, zato je strmela vanj in čakala, da ponovi zlog za zlogom besede, ki do danes še niso bile izrečene in niti v mislih pričakovane.

Ni jih izgovoril. Zato ga je vprašala ona: «Povej še enkrat!»

In Bruno je dejal rezko, naravnost v njene okrvavljene oči: «Pravim, da te ne maram več!»

Te besede so bile izgovorjene tako naravnost in tako razločno, da ni bilo mogoče dvomiti o njih. Vendar se je Rezika še vedno oklepala možnosti, da so laž.

«Ti me zametuješ?»

«Pojdi, kamor hočeš! Sit sem tvojih solz, sit sem vsega! Hočem biti sam!»

Pri tem je pokazal na priprta vrata. Rezika je hotela reči nekaj težkega, pa je umolknila. V očeh njenega moža je videla, da se ne more upirati proti ničemur. Zadnji plamen je ugasnil. V enem samem hipu je vzgorelo v nji.

Vzela je šal in ga je ogrnila. Z eno roko je prijela za prsi, ki jih je hotelo razgnati. Nato je stopala proti vratom. Na njih se je še samo enkrat

obrnila in pogledala Bruna. Temen blesk njegovih oči je sijal pijano, brezizrazno sovrašтво.

Šla je skozi vrata in stopila na hodnik, ključ je zaškrtal za njo.

35.

Ko je stopila Rezika po stopnicah v temno vežo z vlažnimi stenami, v katero je padalo le nekaj medle svetlobe skozi stekla v vratih, se je zavedla, da je zaprta v kletki. Ključa od vežnih vrat ni imela, ljudi ni mogla klicati.

Stala je nekaj trenutkov neodločna in se naslonila na steno; misli so drvele skozi možgane in jo opajale druga za drugo s strupom, ki je razjedal do blaznosti.

Zavržena!

Največja krivica in zlo, ki se more ženski zgoditi, je biti zavržena. Imela je opore, kakor ima trta kol, okoli katerega se ovije, zdaj nima ničesar, padla je po tleh. Zavedala se je svojih velikih pravic, ki jih moški ne sme prekršiti. Kje so zdaj tiste pravice?

O gorje! O sramota!

In Reziki sta se dvignili žalost in srd, obtožba in prošnja; njena duša je pljuskala kot razburkano morje, prsi so se dvigale, kri je gorela. In kakor da ima pred seboj Bruna, so usta molčala, misli pa so vpile na pomoč in pretresale njeno notranjost:

— Bruno! Ali me vidiš, kaj si storil? Poglej me odkrito v obraz in spoznaj svoje dejanje! Poglej moja lica, ki so pokrita z ognjem sramote in se ne upajo ne na cesto, ne pred mater in očeta.

Svojo ženo si vrgel skozi vrata in si jo zavržel kot blago, ki nima cene. Če bi bila žival, bi bil počakal jutra, da me spustiš na cesto.

Zakaj si se me naveličal? Ali ne čutiš sramoto, da ob nji ne smem misliti niti na svojo mladost, ne na hišo očetovo. Čemu si pljunil na mojo ljubezen, Bruno?

Zdaj te vidim jasno takega, kakršnega te nisem videla še nikoli in vem, da sem v tvoji oblasti, vendar te vprašam: Kaj sem ti storila, ki me hočeš pripraviti v žalost in bedo?

Ah, ti si mislil, ko si me prvič objel, da bodo vsi dnevi sladki, in nisi vedel, da pridejo solze in trpljenjc in da ne boš več sam svoj gospod. Bil si len, zdaj si moral delati, odreči se veselju in brezskrbnim uram in živeti za drugega. Bal si se, da se postaraš in ne boš imel nič od življenja razen bolečino. Zato si mi hotel ubežati, zato si me pahnil od sebe.

Če bi gledal tako v mojo dušo, kot zdaj jaz gledam v tvojo, pokleknil bi k mojim nogam, sprejel bi me nazaj in me prosil odpuščanja. In jaz bi ti bila rada za deklo.

Če pa tega nočeš, zapustim to vežo še pred zarjo in se ne povrnem več. Takrat pa ne hodi za mano, moja noga ne bo poznala poti nazaj. Vedi, da si me zavržel ti — jaz te nisem zapustila. —

V dušni bolečini je Rezika zaječala, skoro je zdrknila na mrzli tlak. Splazila se je v kot k stopnicam in počenila. Njena tožba je utihnila, njeno srce je bilo utrujeno in se je umirilo.

Tiho upanje je še vedno ždelo v nji, da se vrata stanovanja odprejo in stopi na stopnice Bruno ter jo pokliče.

Niso se odprla vso dolgo noč ne. Hiša je spala kot izumrla, le pritajen jok otroka se je slišal od nekje.

Šum s ceste je prihajal v vežo, tu pa tam zapoznel korak, ki je odmeval in zopet izginil. Rezika je trepetala v mrazu in čakala jutra; sklep je bil že storjen...

36.

Nebo je bilo oblačno, iz megle je pršil droben dež. Turobno jutro je ležalo nad mestom in tiščalo k tlom redke ljudi, ki so se začeli pretakati po ulicah.

Rezika pa je čutila olajšanje, ko je začutila tisto jutro pod nogami spolzek mestni tlak in so se ji napolnile prsi z vlažnim zrakom. Srce se je razširilo in mora, ki je tiščala nanjo vso noč, je popustila. Počutila se je pokojno v duši, zakaj naredila je jasne naklepe in račune v sebi, ki jih ni mogel nihče več premakniti.

Njen korak je šel nagonsko v smer, iz katere je pred tolikimi in tolikimi meseci prišla. Priklicala si je očetovo pismo v spomin in se je videla, kako stoji sama pred pragom rodne hiše in se ne upa vstopiti.

Kaj poreče oče? Kaj poreče uboga mati, ki bo zajokala, ko zagleda blede senco svoje hčere? Kaj poreče vas, ki bo zašumela kot panj sršenov in napisala sramoto na njih hišo?

Ah, kaj sramota! Hujše stvari so na svetu kot sramota, zato se je vrnila in na sramoto ne misli več. Izgubljena hči! Oče, zakoljite najlepše tele, mati, pripravi posteljo, da se spočije!

Bila je trudna od prečute noči, noge in udje so jo boleli. Pa je ob misli na dom oživel njen korak na blatni cesti in je pospešila hojo.

Izginile so visoke hiše, dolgi zidovi tovaren in skladišč so se vlekli brez konca. Iz vrtov je raztezalo drevje svoje gole veje.

Rezika je mislila samo na vrnitev. Zavita v ruto je trepetala po vsem telesu, a ni čutila niti mraza, niti lakote. Včasih je v mislih pozabila na hojo in jo je trudnost omagala, da je skoro postala. Ko se je predramila iz misli, se je zagnala z vso silo naprej, da prehití, kar je prej zamudila.

V duhu si je predstavila vrnitev na vse mogoče načine, nato jih je zavrgla in si je izmislila nove. Ali pride domov pod večer ali proti jutru? Oče se bo smehljajal. Ne! Mračen bo njegov obraz, mati se bo smehljala vsa srečna, da jo vidi...

Oče bo vpíčil njeno srce: Ali si prišla! Mati pa bo dejala očetu karajoče: Nikari! Nato bo dober tudi oče in ji bo dal roko. — Ne, saj ne more

nihče vedeti, kako bo. Zazdelo se ji je celo, da sta umrla to noč oba, oče in mati, in gre na njun pogreb.

Ob tej misli se je zdrznila. Skoro zajokala je. Kakor da jima je smrt želela, jo je zapeklo v duši. Njene ustnice so pričele moliti za stariše skoro same od sebe, srce pa je prosilo: Samo še enkrat da ju vidim! Samo še enkrat!

Cesta se je dvignila v dolgih serpentinah v hrib. Globoko pod seboj je zagledala Rezika v redki megli množico hiš in za hišami morje, ki ji je bilo ob prvem pogledu radost in skrivnost ob enem, danes so njene oči z medlim bleskom prezirno motrile obledelo podobo pod seboj.

Kaj si prinesla, skrivnost ulic, in ti, drvenje nezmisljivega življenja človeka ob človeku? Kakšni so bili tvoji obeti in kakšen je tvoj sad? — V Reziki se je prelivalo mešano čuvstvo, skoraj da je bilo sovraštvo do nemirne kotline tisočerih hiš v nji. Obrnila je pogled od mesta, kot da se obrača s studom od preteklosti in ni pogledala več v dolino...

Cesta se je dvigala in padala, šla je med skalami, skozi borov gozd in grmičje, skozi selo in vas. Dež je pršil, ruta je bila mokra, neprijeten občutek vlage in hladu je legal na pleča, roke so bile mrzle in vlažne, lasje so se prijemali čela.

Rezika je po dolgi hoji postala, da si oddahne. Od šibkosti je trepetala. Bila je lačna; lakota pa se je polagoma spremenila v omotičnost. Napela je ude, zaprla je oči — stojè sredi ceste. Tako rada bi bila zaspala.

Sedla je na kamen pokraj ceste in se vdala leni utrujenosti, da se spočije...

Voznik je počil z bičem in zavpil: Hejla! Tedaj se je stresla in prebudila. Pred njo je stal voz, na njem je sedel moški in jo je zrl pol smehljaje.

«Ženska, kaj pa misliš, ko spiš ob cesti?»

Rezika se je prestrašila in se je dvignila: skoro opotekla se je.

«Saj nisem spala.»

«Saj sem videl. Ali si pijana?»

«Trudna sem.»

Bila je osramočena; na vabilo naj prisede, ga je pogledala hvaležno, sedla na zadnji konec voza in se naslonila na vrečo sena.

«Kaj pa hodiš tod? Ali nimaš službe? Pri nas rabimo deklo.»

«Ne», je dejala Rezika.

«Gospode ne potrebujemo», je dejal moški in cuknil konja za vajeti.

Ker mu Rezika ni odgovorila, jo je pustil v miru. Mislil je, da bo zaspala. Mraz jo je tresel, da ni mogla zaspati. V prijetno omotico se je zazibala, predstave so šle mimo nje kot drevesa in skale, hiše in plotovi. Tu pa tam je obrisala z rokavom obraz, ki je bil moker od dežja.

(Konec prih.)

Čemu ? (Gustav Strniša.) (Svoji ženi.)

Čemu to bolešno, sovražno molčanje,
ki trga ubranost glasov ;
ko sanjava v dušah izpopolnjevanje,
ki ustvarja idej prerojenja nam snov ? —

Odgrni zavese, naj solnce nam seva,
naj dan razbrzdan okrog nas valovi ;
iz duše naj v dušo življenje odmeva,
vzdrhteva naj cvetje, ki kvišku stremí ! —

Molk. - Vidim povsod samo temne zastore,
ki so sproščeni po oknih bleščav,
da seva mrak črni v ljubezni prostore,
da dvoma nevidnega čujem pozdrav. —

Naj solnce, plug zlati nam srca preorje,
poseje s semenom jih sinjih žarenj ; —
ko dvomov, nejasnost s svetlobo razporje,
moj spev bo popolnosti večne refren ! —

Tebi. (A. Č.)

Ti nisi razumel v tistih dneh
solnčnega žarka v mojih očeh,
ki je bil, kakor iz teme poslan,
da bi iskal tvoj belí dan.

V življenje si mimo mene hitel
in nisi moje ljubezni vzel,
a vzel si moj žarek zlat,
ki je hotel tebe iskat !

Zdaj izzvenel je tvoj zadnji korak
v ritmihi življenja, in spet je mrak,
a v meni več žarka ni,
da bi iskal še belih dni.

Težka ura. (Ivan Podržaj.)

Težka je zame ura, ko pišem te vrste.

Zdi se mi, da sem sam na malem samotnem otoku sredi neizmernega morja. Golo skalovje se dviga v nebo, prevlečeno s črnimi, gostimi oblaki, grozečimi nad razjarjenim oceanom, ki se preliva v visokih, črnomodrih valovih, sikajoč in tulečih v neskončno ozračje. Strme pečine se spuščajo predrzno v globino nad penecimi se valovi, ki se zaganjajo kot ogromne sikajoče kače v otok, da ga požro... In jaz se držim krčevito za puste in gole skale, ki se tresejo ob navalu nepreglednega valovja. Onemogel sem. Zapuščajo me telesne moči in že se udajam usodi. Tudi duša omahuje — vendar živi v njej še neka skrivnostna sila, ki se noče udati. Glas te sile mogočno odmeva v razdivjano neskončnost: življenje, življenje!

In zopet se mi zdi, da sem v ozki podzemski ječi srednjeveške države. Vsak hip bodo zarožljali oklepi na okovanih vratih, baklja posveti v ječo, prikažejo se rablji z zastrtimi obrazi in z dolgimi kapucami na glavi, me zgrabijo in peljejo med prepevanjem psalmov na grmado...

In pridejo trenutki, ko se mi zdi, da moram gledati svojo lastno sramoto v nesramnosti vlačuge, ki sem jo v pijanosti zamenjal za svojo ženo, ker sem v skrbeh za svojo družino zašel v beznico, da preženem moro, ki me je tlačila in davila do nezavesti. In mora se je spremenila v parfimirano telo gnile odaliske, ki me je okužila in zastrupila svetost življenja.

Težka je ta ura. Moje misli so kakor svinec. In ko odbije ta ura? Ali sploh odbije? In če odbije, kaj potem?

Valovi prežijo name, grmada je pripravljena in odaliska se smeji kakor kobila na paši...

Bodi blagoslovljena. (Henrik Sienkiewicz. - Posl. H. Hebat.) (Indijska legenda).

Nekoč ob jasni mesečini se globoko zamisli modri in veliki Krišna ter reče:

«Mislil sem, da je človek najlepši stvor na zemlji, — ali prevaril sem se Evo, gledam cvet lotosa, ki se z njim poigrava nočna sapica. Koliko je lepši od vseh živih bitij! V tem trenutku so se njegovi lističi razgrnili v srebrni mesečni svetlobi, — in jaz ne morem od njih odvrniti oči...»

«Nič med ljudmi ne nalikuje nanj,» je ponavljal vzdihujoč.

In za trenutek je premišljeval:

«Zakaj bi jaz, bog, ne mogel z močjo svoje besede ustvariti bitja, katero bi med ljudmi bilo to, kar je lotos med cvetovi? Tako naj tudi bode, ljudem in zemlji v radost. Lotos, preobrazi se v živo devico, in stopi pred mene!»

Naenkrat se je lahko zazibalo valovje, kakor da se ga je lastavica rahlo dotaknila s krilom. Noč se je razžarila, mesec je močneje zasijal, ponočni drozgi so glasneje zapeli in naglo umolknili. Čudež se je izvršil; a pred Krišno je stopil lotos v človeški podobi.

Sam bog se je zadivil.

«Bila si cvet jezerski,» reče, «a odslej bodi cvet mojih misli in izpregovori.»

In devica je počela tiho šepetati, kakor šepečejo beli lističi lotosa, ko ga poljublja lahni poletni vetrič.

«Gospod! Preobrazil si me v živo bitje; kako mi ukazuješ, kje da naj odslej prebivam? Pomni, gospod, da dokler sem bila cvet, sem pred vsakim dihom vetra drhtela in zakrivala lističe Bala sem se, o gospod, burnega dežja in nevihte, bala sem se groma in strele, bala sem se celo vročih solnčnih žarkov. Ti si mi rekel, naj bodem živi lotos —, a jaz, glej, sem ohranila svojo prejšnjo naravo, in se tudi sedaj, gospod, bojim zemlje in vsega, kar je na njej... Kje mi odločuješ, da naj prebivam?»

Krišna povzdigne svoje modre oči k zvezdam, trenutek premišlja, potem pa vpraša:

«Hočeš morda živeti na vrhuncih gorâ?»

«Sneg je tam in mraz: bojim se, gospod.»

«Torej... Zgraditi ti hočem kristalno palačo na dnu jezera.»

«V globini vode se plazijo kače in druge golazni: bojim se, o gospod!»

«Želiš li v brezkraino stepo?»

«O, gospod! Burje in viharji divjajo preko step kot črede divjih goved.»

«Kaj bi s teboj, cvet v življenju? — Ha! V Elorskih pečinah živijo sveti puščavniki.. Hočeš oddaljena od sveta in življenja prebivati v pečinah?»

«Temno je tam, gospod: bojim se!»

Krišna sede na kamen in podpre glavo z roko. Devica je drhteč in preplašeno stala pred njim.

Med tem je zora pozlatila na vzhodu nebo. Globina jezera, palme in bambusi, vse je postalo zlato. V zboru se oglase rožnate čaplje, modri žerjali in beli labodi na jezerski gladini, pavi in bengali v šumi; — z njimi se razlegajo zvoki strun, napetih na biserno školjko, in besede človeške pesmi.

Krišna se prebudi iz svojih misli in reče:

«Glej, pesnik Valmiki pozdravlja vzhod solnca.»

Trenutek pozneje se razmaknejo zavese grozdnega cvetja, ki je pokrivalo liste ovijalk, in nad jezerom se prikaže Valmiki.

Ko je zapazil upodobljeni lotos, je nehal svirati. Biserna školjka mu je polagoma zdrknila iz rok na zemljo. Roke so mu obvisle ob telesu in onemel je, kakor da ga je veliki Krišna spremenil v deblo na vodni gladini.

Bog se je razveselil tega začudenja, ki ga je izzvalo njegovo delo, ter reče:

«Gani se, Valmiki, in izpregovori!»

In Valmiki izpregovori:

« — — — Ljubim! — »

Edino to besedo je še pomnil in edino to je lahko mogel izpregovoriti. Obraz Krišne je naenkrat zasijal.

«Prekrasna devica! — dobil sem ti mesto, ki je tebe vredno: prebivaj v srcu pesnikovem.

In Valmiki zopet izpregovori:

« — — — Ljubim! — »

Volja močnega Krišne, volja božanstva odloči devici pot v pesnikovo srce. In bog naredi njegovo srce prozorno kot kristal.

Vedra kot poletni dan, mirna kot Gangov val je stopala devica v označeno ji bivališče. A komaj je prišla globlje v Valmikijevo srce, je prebledela v obraz in strah jo je spreletel kakor ledeni veter. A Krišna se začudi:

«O cvet upodobljeni,» vpraša, «kaj se tudi srca pesnikovega bojiš?»

«Gospod», odvrne devica, «kam hočeš, da se nastanim? V tem samem srcu vidim snežne vrhunce gorâ, globočine vod polnih čudnih bitij, stepe z viharji in burjami, in temne čeri Elorske; pa se spet bojim, o gospod.»

Dobri in modri Krišna pa reče:

«Umiri se. Ako so v srcu samotni snegovi, bodi jim topli pomladni dih, ki jih raztopi; če so tam globoke vode, bodi biser v tej globini; ako so tam pustinje in stepe, posej v njih cvetje sreče. Ako so tam temne Elorske čeri, bodi ti v tej temini solnčni žarek.»

A Valmiki, ki si je med tem opomogel do besede, pristavi:

«In bodi blagoslovljena!»

Putke. (Josip Ribičič.)

Petelini so trmastí: krčevito se drže navad in običajev, ki so jih podevali po svojih pradedih; nosijo se svobodnjaško, ničesar jim ne izdaja, da je njihovo suženjstvo enako tlaki, ki jo opravljajo putke. Vse misli usredijo v to, da se red in mir ne kalita v rodu, kateremu gospodarijo. Zaradi tega nimajo nikoli časa opazovati početje človeka in se od njega učiti.

Zvedave kokoši so povsem drugačne. V teku stoletij, ki so jih preživele v človeški družbi, so znale dobro opazovati, naučeno prevzeti in uporabljati. In ker so prihajale v dotiko ponajveč s svojimi gospodinjami, so postajale tem od dne do dne bolj podobne.

Troje vrst je putk. Bele so, rujave in pa črne. Ni še izpričano in dokazano, katerih je več. Učenjaki, posebno vzgojitelji se zaman trudijo, da bi dognali natančno razmerje. Le to se je posrečilo izslediti, da imajo vse tri enako uplivno moč na mladino.

Bela putka je vedno enako čedna in živahna. Vsaka njena kretnja je očem prijazna in dopadajoča. Po gnojišču ne brska rada, a če jo sila razmer prisili v to, si nití nog ne pomaže, ko išče zrn na njem. Vse ji pristojna in lep je pogled nanjo, če stoji vrh gnojišča ali če se šeta med cveticami. Ko pije vodo in privzdigne glavico, je njeno oko uprto natančno tja, kjer se nebo jasni. Svojih čuvstev ne skriva, vsakega nagovori s prijazno besedo. Ostalih putk ne obrekuje in v laž in hinavščino ne veruje. Petelin jo ima najrajši. Kadarkoli se ji približa, jo prijazno pozdravi in zakikirika njej na čast.

Ko leže jajca, je njeno kokodakanje vrisku podobno. Najrajši bi, da bi ves svet spoznal njeno srečo. Nosi vsak dan in vedno enako je srečna. Njena piščeta so bela, živa, jasne volje in zdravega telesa. Varuje jih, neguje in se pri njih pomlaja. Če bi se le eno ponesrečilo, bi umrla od žalosti.

Rujava putka se debeli iz dneva v dan. Šibijo se ji noge, ko raca čez dvorišče. Kadar brska, vsa razkoračena po gnojišču, je v njenih kretnjah nekaj grdega; ko se ziblje med cveticami na tratí, je podobna velikemu, rujavemu madežu na pomladi sami. Oko in srce žali ta madež. Petelinu-gospodarju se približa samo tedaj, ako zapazi, da je našel slastno zrno. Če leže jajce, kar se zgodi poredkoma, zakokodaka brezbrizno in le zato, ker je v kokošjem rodu taka navada od zdavnaj. Lastna piščeta zemarja, dokler so mlada in nebogljena. Šele ko dorastejo, se jim približa in se jim dobrika, dokler ji ne začno prinašati hrane.

Črna putka pa je zlo kokošjega rodu. Vse njeno obnašanje, vsaka njena kretnja je vsemu rodu v pohujšanje. Vse vidi in opazi — njene oči so kakor oči škilečega: nikoli ne veš, kam gledajo. Če čuti, da jo kdo opazuje, se ogne gnojišču v velikem loku, skrivaj pa si izbrska najgrše zrno iz gnojnega kupa. Telo ji je shujšano in perje ji štrli na vse strani.

Petelinu se bliža samo tedaj, ko ni nobenega drugega poleg. Tedaj zavija oči in obrekuje svoje tovarišice.

Piščet ne mara ne svojih ne tujih. Jajca leže v kakem skritem kotu, za katerega nihče ne ve. Ko izleže, ne kokodaka, ampak premišljuje, kako bi škodovala svojemu bližnjemu.

Take so dandanašnje putke v kokošnjem rodu. Kakšne bodo čez leto dni, vedo bogovi. Najnovejši prirodoslovci sicer trde, da bodo sčasoma bele putke izumrle, zakaj mnogo belih piščet da porujavi ali počrni, ko dorastejo; izmed rujavih in črnih pa da se nobena ne pobeli. A kdo ve? Prirodoslovci niso bili nikoli nezmotljivi in odkar so na svetu, so se pobijali drug drugega. Sicer je res, da nimajo bele putke tiste cene, ki ji gre po vseh postavah poštenja, in tudi je res, da se pitkam skoro ne izplača biti belim, ko so rujave in črne v modi; a moda se tako pogostoma izpreminja, da pride morda kar čez noč dan, ko bodo bele zavzemale prvi prostor v kokošnjem rodu. In tedaj bomo doživeli, da se bodo še rujave in črne belo barvale.

Opica in očala. (I. A. Krylov. - Posl. B. V.)

<p>Na starost opica opesha na očeh; a pripovedovali so ji, da zoper tako zlo si pri ljudeh pomagajo z očali. Pol lucata očal si preskrbi; zdaj sem jih, zdaj jih tja vrti, na leme jih prižmé, zdaj jih na rep naniže, zdaj jih poduha, zdaj polize —</p>	<p>očala ne pomagajo očem, — „Vrag bebca vzemi, „pravi“, ki ljudem verjame in vsem njim lažem! Z očali so me že pošteno nalagali, niti za las ni prida v njih.“ Tu opica od jeze in od žali tako ob kamen vrže jih, da le še drobci so se zabliskali.</p>
---	---

Žal da je pri človeku prav tako:
če prekristni stvari cene ne pojmuje,
o nji nevednež samo slabo beseduje:
a če je ta nevednež višjih kdo,
jo še prepoveduje.

Vipavska. (Fran Žgur.)

<p>V polje ozira se vinska gorica, in se nasmehnila mu kakor devica. Sladki pogledi ti v polje uprti — vinske so jagode grozdja na trti . . .</p>	<p>Grozdja bleščečega polni so trsi — radost poskočna že dviga nam prsi! — Hojladi, hojladi! Mihael sveti, z vincem napolnil ti naše si kleti.</p>	<p>Mihael sveti, žalost prepodi v kleti globoki trije so sodi: Dva sta za žalostne in za vesele — Tretji na slavo je naše dežele!</p>
--	---	--

Žena in dedno pravo. (Dr. Lapajne.)

(Kakor smo poročale v eni zadnjih številk našega lista, je imelo jugosl. ženstvo v Ljubljani protestno zborovanje proti razširjenju srbskega dednega prava na vso državo. Ob tej priliki je vprašalo mnogo naših naročnic, kakšno stališče zavzema žena pri nas v ital. dednem pravu. Ker je po naših pokrajinah doslej ital. dedno pravo še popolnoma nepoznano in je v veljavi še bivši avstr. zakon, zato priobčimo v naslednjih vrstah velezanimiv govor z omenjenega ljubljanskega zborovanja. Kakor opisuje predavatelj dedno pravo po Sloveniji, Hrvaškem in Dalmaciji, tako je v veljavi tudi po Jul. Krajini. — Ur.)

1. Določbe §§ 396 in 397 srb. grdj. zak. se tičejo tzv. intestatnega ali zakonitega dednega nasledstva t. j. dedovanja, kadar umre zapustnik brez oporoke (testamenta). V slovenskem prevodu se glasijo:

§ 396: «Prvi dobe zapuščino moški otroci umrlega in njih moški potomci; oni izključujejo sestre, očeta in mater, vse njih prednike in teh potomce ali pobočne sorodnike.»

§ 397: «Kolikor je moških otrok, na toliko delov se razdeli roditeljev imovina; vsako moško dete dobi enak del. Otrokom ženskega spola gre v tem slučaju uživanje, vzdrževanje, oprema in primerno udomljenje po obstoječem običaju.»

Če primerjamo te (in še nekatere druge) določbe dednega prava z našim, slov.-dalm. in hrv.-slav., se pokaže pred vsem, da njega določbe v marsičem soglašajo. Kakor pri nas se razdeli tudi v Srbiji celokupno, za zapustnikom preostalo sorodstvo na tzv. **zarode** (parentele, ne kolena) t. j. na sorodnike, ki imajo skupne zarodnike, po vseh cit. pravih izključujejo pri dedovanju sorodniki bližnjih zarodov sorodnike oddaljenejših, torej otroci in vnuki zapustnikovi (prvi zarod), njegove stariše, sestre, brate (drugi zarod), zadnji zopet zapustnikove stare stariše, strice, tete (tretji zarod) itd. V vseh cit. dednih pravih stoji in soglaša nadaljna določba, da dobe neposredni potomci (sinovi) med seboj enake dedne dele, posredni (vnuki) pa vsi skupaj le tisti del, ki bi ga bil dobil njih predumrli oče (zapustnikov sin). Posredni dediči «predstavljajo» neposredne tudi v oddaljenejših zavodih, tako da dobe sestre in bratje zapustnikovi le tisti del, katerega bi bil dobil predumrli izmed zapustnikovih starišev.

Ne soglaša pa z našim dednim pravom prvenstvo, katero dajejo določbe § 396 sl. cit. moškemu potomstvu pred ženskim. Po srb. grdj. zak. postanejo zakoniti dediči za zapustnikom le moški potomci, dočim dobe ženski mesto dedne pravice neko obveznostno, obstoječo v običajni preskrbi. Dasi z gmotnega stališča in za kmetске razmere, za katere je pisan srb. grdj. zakonik iz l. 1844, tudi te preskrbe pravice ženskih potomcev ne gre zametovati, je za nas, izven Srbije živeče pravnike razlikovanje, med obema spoloma nekaj popolnoma tujege, ali bolje rečeno, historično odtujenega. Če bi bila torej utemeljena vest, da se nameravajo razširiti določbe §§ 396, 397 cit. na vse državno ozemlje, bi imeli polno povoda, se vznemirjati tudi mi moški pravniki.

Vendar nisem smatral te vesti nikdar za utemeljene iz sledečih **stvarnih** razlogov:

a) Je napravila jsl. država z razširjevanjem določb ali zakonov posameznih pravnih področij na vse državno ozemlje že toliko skušenj, da se je tako razširjevanje v zadnjih letih opustilo in da gre današnje stremljenje načeloma le za zenačenjem partikularnih prav.

b) Stojita določbi §§ 396, 397 cit. z drugimi določbami dednega prava in sploh civ. pravnega sistema v tolikanj tesni zvezi, da jih ni moči iz njega iztrgati in same zase uzakoniti oz. razširiti.

c) Daje § 397 cit. ženskemu potomstvu opisano preskrbno pravico «po obstoječem običaju», ne vsebuje torej popolne norme, ampak normo, ki potrebuje še dopolnilve po običaju, kjer tak obstoji. Ker pa izven Srbije tega običaja ni, se § 397 na izven srb. ozemlje sploh ne da razširiti, ozir. bi ostal tam po lastni vsebini mrtva črka.

č) Je postavljeno vprašanje bodočega zakonitega dednega prava v jsl. kraljevini na dnevni red letošnjega kongresa vseh jugosl. pravnikov, ki se bo vršil sept. mes. v Beogradu, in je izključeno, da bi Narodna Skupščina hotela prehiteti nasvete te institucije.

d) Konečno sem prepričan, da Narodna Skupščina tudi ne bo šla preko elaboratov tzv. Stalnega zakonodajnega sveta, konstituiranega pri Ministrstvu Pravde, v katerega rokah leži priprava bodočega skupnega civilnega, torej tudi dednega prava. Referent za zadnje je g. dr. Živojin Perić, prof. beograd. vseučilišča, ki je svoj referat že izdelal. Dr. Perićev referat se v pogledu ravnopravnosti moških in ženskih dedičev približuje veliko bolj naši prečanski zakonodaji kakor srbijanski. Dr. Perić razlikuje le še med **kmetskimi in mestnimi** dedščinami: za zadnje, mestne dedščine, predlaga popolno ravnopravnost obojega spola; za prve, kmetijske, vzdržuje neenakopravnost v toliko, da predlaga za ženske dediče **za polovico manjše** dedne dele kot moške (norma, ki n. pr. že velja po muslimanskem pravu). Drugi civilist beograd. vseučilišča g. dr. Drag. Arandjelović gre še korak dalje ter se izreka v predavanju, katero je imel 20./3. 1925 v srb. Udruženju pravnikov, za brezizjemno ravnopravnost zakonitih dedičev obojega spola v naši državi. Iz navedenega vidimo, da vlada dosti merodajen odpor proti določbam §§ 396, 397 v domovini grdj. zakonika sami.

Dasi torej ni ne trenutne, ne poznejše nevarnosti, da bi se ti dve določbi, kakor se danes glasita, razširili na vse državno ozemlje, se razpravljanje o dednih pravicah ženskih dedičev vendar priporoča iz dveh razlogov: 1. da preneha veljava §§ 396, 397 čim preje tudi v njih domovini, in da se pomore do boljšega položaja Srbijankam; 2. da se prepreči zadnji rudiment neenakopravnosti obeh spolov, ki ga predlaga za dedno pravo dr. Perićev načrt.

Razlikovanje med spoloma pri intestatnem dednem nasledstvu se ne da zagovarjati z nobenim argumentom. Je predsodek, ki se je preživel in se bo preživel (kjer še obstoji), kakor se je nekdanji ugodni pravni položaj prvorojencev ali neugodni desetih bratov. Priznavam pa, da zasleduje razlikovanje med spoloma pri kmetskem delovanju izvestne gospodarske cilje, o katerih spregovorim pozneje. Ali ti cilji se dajo doseči z drugo, primernejšo, nikogar žalečo normo. Zato navetujem kot prvo resolucijo sledečo:

I. «Zenačene intestatne dedne pravice v jsl. kraljevini morajo biti za dediče moškega in ženskega spola enako ugodne. Ta ravnopravnost je plod zgodovinskega razvitka dednega prava, se zato ne more vzeti tistim pravnim področjem, ki jo že imajo uzakonjeno, in se mora razširiti na vsa ostala.»

II. Gospodarska cilja, ki ju zasledujeta določbi §§ 396, 397, cit. in ju mora zasledovati dedno pravo vsake države s. pretežno agrarnim značajem, sta dva: 1. preprečiti po možnosti drobljenje kmetskih posestev ob smrtnih slučajih, 2. preprečiti žensko gospodarjenje na njih tam, kjer so za gospodarstvo sposobni moški dediči. Prvega cilja ne dosega ne srbski, ne naš, ne hrv.-slav. o. d. zakonik, ker vsi pripuščajo, da prehajajo kmetska posestva po smrti zapustnika v več rok (v Srbiji več moških, pri nas moških in ženskih). Ker morejo ti sodediči po zakonu vedno zahtevati delitev dedščine, se s tem omogočuje drobitev ali odtujitev. Da se taka drobitev (odtujitev) prečesto ne dogaja, pripisujem zgolj uvidevnosti sodedičev, ki puste dedščino po prosti volji v rokah enega samega dediča, ki izplača ostale z denarnimi odpravki. Drugi gospodarski cilj, preprečiti žensko gospodarstvo tam, kjer je možno moško, se dosega v Srbiji z ožigosano kršitvijo enakopravnosti dedičev obojega spola. Pri nas pa se dosega ta cilj tudi še z uvidevnostjo ženskih dedičev, ki prostovoljno prepuščajo gospodarstvo moskim (bratom) in se zadovoljeje z denarnimi odpravki. (Še češče uredi previdni gospodarji v enakem zmislu svoje nasledstvo za živa na ta način, da prepodajo posestvo najsposobnejšemu sinu, drugim otrokom pa izgovore dedne odpravke. Tukaj odpadeta zapuščina in dedovanje). Da je temu tako, kaže jasno okolščina, da so slovenska posestva po ogromni večini še vedno v moških rokah, dasi je enakopravnost moških in ženskih

kmetskih dedičev pri nas garantirana že dve generaciji. Ker se pa ne moremo zanašati, da bo ves narod iz lastne uvidevnosti tudi v bodočnosti opuščal pravice, katere mu daje preliberalna zakonodaja, zato je treba (nam kakor Srbom in Hrvatom) novih norem, ki bodo preprečevale drobitev kmetskih posestev ozir. žensko gospodarstvo tam, kjer je možno možko.

Moderni jurist doseže oba ta cilja brez utesnitve ali celo odprave ženskih dednih pravic s tem, da postavi posebne norme za **delitev** kmetskih posestev: po teh normah naj se kmetska posestva kakor mestne zapuščine podedujejo sicer po **vseh** pozvanih dedičih brez ozira na spol in po enakih delih, ali **prevzame** naj kmetsko posestvo vedno eden sam izmed njih, in kjer tekmujejo moški in ženske, naj imajo pri **prevzemanju** posestva moški prednost pred ženskami, med več moškimi nasposobnejši (najstarejši). Vsi ostali dediči, ženski in manj sposobni (mlajši) moški, se morajo zadovoljiti z denarnimi odpravki, za katerih plačilo dobi prevzemnik olajšave. Ta rešitev problema ne dela torej razlike med spolom pri dednih pravicah, pač pa pri **delitvi** zapuščin, tukaj pa ne samo med spolom, ampak tudi med bolj in manj sposobnimi dediči moškega spola.

En sam zakon je v Jugoslaviji, ki se je na ta način ognil neenakopravnosti dedičev po spolu, ne da bi na drugi strani z njih enakopravnostjo odprl pot drobljenju kmetskih posestev. To je koroški deželni zakon z dne 16. sept. 1903., št. 33, ki je izšel na podlagi nekega okvirnega zakona, katerega sta se poslužila tudi Češka in Tirolska. Popolnitev dednega prava s takimi delitvenimi normami, kakor jih že pozna koroško ozemlje naše domovine, nam je potrebna v vsej kraljevini. Ž njimi bo obenem odpadel povod delati razliko med spolom dedičev pri kmetskih zapuščinah. Zato nasvetujem kot drugo resolucijo sledečo:

«V svrhu, da se ob smrtnih slučajih ne drobe kmetska posestva in da ostane gospodarstvo na njih v moških rokah, naj se v zenačeno dedno pravo sprejmejo posebne norme za **delitev** kmetskih nepremičnih zapuščin po vzoru koroškega deželnega zakona z dne 16. 9. 1903., št. 33. Taka kmetska posestva naj prevzame najsposobnejši dedič; ostali moški in ženski dediči naj se izplačajo z denarnimi odpravki in za plačilo prevzemniku priznajo olajšave.»

3. Do sem sem govoril o zakoniti (intestatni) dedni pravici žene-**sorodnice**. Treba je, da govorim še o zakoniti dedni pravici žene-**vdove**, torej o pravicah, ki jih ima preživeča žena do moževe zapuščine, kadar ta ne napravi poslednje volje. Tudi te pravice so v posameznih pravnih področjih Jugoslavije povsem različno urejene in se bo vnel boj tudi zanje.

Po dednem pravu, ki velja v Hrvatsko-Slavoniji in ki je znano tudi v Sloveniji, kjer je veljalo pred sedanjim (do l. 1914.), dobi vdova, ki tekmuje z otroci pokojnika, enak del moževe zapuščine kakor ti otroci; vendar ne v lastnino, temveč zdolj v dosmrtno uživanje. Nikdar ne dobi več kakor uživanje ene četrtnine zapuščine (dasi bi tekmovala samo z dvema ali enim zapustnikovim otrokom). Če ne tekmuje z otroci ampak z drugimi moževimi sorodniki, dobi eno četrtnino njegove zapuščine v lastnino. Vso zapuščino dobi, če mož ni zapustil nobenega sorodnika vseh šestih zarodov, ki morejo za njim dedovati ab intestato (slučaj, ki se pripeti na Hrvatskem pač le, če je bil zapustnik nezakonskega rojstva in je njegova mati umrla pred njim).

Slov.-dalm. dedno pravo, veljajoče izza l. 1914., je pravice vdov izdatno izboljšalo. Vdova dobi pri nas, kadar tekmuje z otroci moža, eno četrtnino, kadar tekmuje z moževimi stariši ali njihovimi potomci, eno polovico, in če tekmuje z njegovimi starimi stariši (ki morejo biti štirje) poleg te polovice še tiste dele, ki bi vsled predsmrti enega izmed starih staršev odpadli na njihov potomce (strice, tete, bratrance zapustnikov). To četrtnino oz. polovico zapuščine in dedne dele, katere prejme mesto potomcev starih starišev, dobi naša vdova vedno v lastnino (ne uživanje). Kadar ni zapustil mož nobenih sorodnikov iz prvega ali drugega zaroda in tudi nobenega starih starišev,

takrat podeduje vdova za njim vso zapuščino. Vrh te dedne pravice je novela iz l. 1914. prisodila našim vdovam še neko povsem novo zakonito volilo: pravico do vseh tistih predmetov, ki so se uporabljali v skupnem gospodinjstvu (pohištvo, perilo in pod). Ti predmeti se izločijo iz zapuščine in prisodijo vdovi še pred delitvijo zapuščine med njo in moževe (ali skupne) otroke, ozir. druge sorodnike.

Opozoriti pa moram, da opisanih dednih pravic oz. zakonitega volila po hrv.-slav. in slov.-dalm. pravu nima zgolj vdova napram moževi zapuščini, ampak tudi vdovec napram ženini, torej sploh preživeči soprog.

Srb. gradj. zak. (§ 412 in sl.) garantira preživeči soprogi enako preživljanje iz sredstev moževe zapuščine, kakršnega je bila vajena v zakonu. Dedno pravico pa dobi še le (§ 408), če mož ni zapustil nobenih sorodnikov notri v šesti zarod.

Primerjajoč pravice vdov v teh treh pravnih področjih, je jasno, da uživa najboljše slov.-dalmatinska vdova. Obilnost teh pravic obstoji tudi v primeri s pravicami vdov po drugih državah evropske celine, kjer je za vdove tudi manj ugodno poskrbljeno kakor pri nas. Zato je nevarnost, da se te pravice v bodočem zenačenem dednem pravu naše kraljevine ne bodo obdržale v tistem obsegu, ki ga pozna današnje slov.-dalm. pravo. Umestno je torej, da jugoslovansko ženstvo te pravice vsaj postulira in svoj postulat podpre z opozoritvijo, da se v slov.-dalm. pravnem področju v več kot 10 letih, odkar velja novelirano pravo, še ni pojavil kak odpor, češ da so zakonite dedne pravice slov.-dalmatinskih vdov ozir. vdovcev preobilne. Zato predlagam kot tretjo resolucijo sledečo:

III. «Zenačeno intestatno dedno pravo naj predvidi dedno pravico tudi za preživečega soproga in sicer v tistem obsegu, v katerem jo pozna slov.-dalm. pravno področje (§§ 757—758 nov. o. d. z.).»

4. Za obrazložene zakonite (intestatne) dedne pravice žene-sorodnice in žene-vdove se ni treba interesirati tistim ženam, ki so sigurne, da jim bo možki sorodnik ali soprog naklonil zapuščino ali primeren del z oporoko (poslednjo voljo). Poslednja volja se spoštuje v vseh civiliziranih državah (tudi vseh pravnih področjih naše kraljevine) in ima povsod prednost pred zakonitim dednim nasledstvom. Poslednje volje nudijo državljanom z lahkoto dostopen instrument, s katerim postanejo neodvisni od določb svojega zakonitega dednega prava. Nad najslabšim zakonitim dednim pravom se ni treba vznemirjati onim, ki se pravočasno poslužijo tega instrumenta in si uredijo dedno nasledstvo po lastni volji. Poslednje volje imajo nadaljno prednost pred najboljšim zakonitim dednim pravom, da se zadnje ozira le na poprečne rodbinske razmere državljanov, dočim prilagode poslednje volje dedno nasledstvo individualnim potrebam posamezne rodbine. Že naš popularni jurist pok. dr. Ivan Tavčar je v «Slov. Pravniku» opravičeno grajal, da napravlja naš narod premalo poslednjih volj. Pri Rimljanih so bile intestatne dedščine izjeme, pri nas so pravilo.

Ker je to tkzv. testamentarno (oporočno) dedno nasledstvo zaščiteno že danes povsod v Jugoslaviji in obdrži to zaščito brez vsakega dvoma tudi v bodočem zenačenem dednem pravu, zanje ni treba predlagati posebne resolucije.

5. S poslednjo voljo more testator nakloniti svojo zapuščino komurkoli, tudi tujim osebam, fizičnim in jurističnim. Nastane vprašanje, je-li sme prezreti tudi svoje najbližje sorodnike in svojo vdovo? Današnja prava zanikujejo predaleč segajočo prostost testatorjevo ter določajo osebe in dedne dele, katerim mora testator nekaj nakloniti (razen če bi bil podan zakoniti razlog, da jih razdedi). Te osebe, ki postanejo torej deležne pokojnikove zapuščine kljub njegovi nasprotni poslednji volji, imenujemo **nujne** dediče, zapuščinske dele pa, katere jim mora zapustiti, **dolžne** dele. Imamo torej poleg zakonitega (intestatnega) in oporočnega (testamentarnega) še tretjo vrsto dednega nasledstva, katero imenujemo **nujno**: oporočno se vrši **po** volji zapustnika, zakonito **brez** njegove volje, **nujno** **proti** njegovi volji.

Nujno dedno pravo imamo v slov.-dalm. pravnem področju enako urejeno kakor v hrv.-slavonskem. Nujni dediči so tu kakor tam, descendent, in kadar ni teh, ascendent zapustnikovi; samo ti. Dolžni del prvih znaša polovico, dolžni del drugih tretjino zakonitega dednega dela. Ne pri nas, ne na Hrvaškem ne spadajo k nujnim dedičem vdove (vdovci). Nujni dediči so med ženami-sorodnicami, torej zgolj hčere (ev. vnučkinje), in kadar ni descendentov (moških ali ženskih), matere (ev. stare matere).

Nerešen problem v evr. pravoznanstvu je, ali naj se predvidi za bodočnost nujna dedna pravica tudi za vdove in vdovce? So razlogi za, pa tudi proti uvedbi te še redkokje (v Nemčiji, Švici) uzakonjene nove nujne dedne pravice. Protivniki so za to, da naj dobi preživeči soproog (mesto nujne dedne pravice) primerno nujno preskrbo s strani dedičev predumrlega soproga, kadar je take preskrbe potreben. Tako preskrbno pravico («pomanjkajoče primerno vzdrževanje») pozna n. pr. § 796 slov.-dalm. in hrv.-slav. o. d. z. Običajno nudi preživečemu soprogu manj, kakor bi znašal (v gori cit. državah uzakonjeni) dolžni del; včasih pa tudi več, ker se ravna po potrebi preživečega soproga, ne po obsegu čiste zapuščine. Načrt bodočega enotnega civ. prava za čl. republiko predvideva neko kombinacijo dolžnega dela z (dosedaj tudi tam veljavno) preskrbno pravico § a 796; vendar se ta kombinacija v pravnem slovstvu še vedno živahno diskutira in je tvorila predmet posvetovanja na zadnjem binškoštnem kongresu čl. pravnikov. Uvažujoč navedeno, bi priporočal k tej točki kot primerni sledeči dve resoluciji:

IV. «V tistih slučajih, ko je napravil zapustnik poslednjo voljo, naj dedno pravo zasigura preživečemu soprogu vsaj pomanjkajoče primerno vzdrževanje, ako mu ne prizna dolžnega dela ugodnejše vsebine.»

V. «Sicer pa ne smatramo zenačenja dednega prava v naši kraljevini za tako nujnega, da ne bi mogli čakati na rešitev vanje spadajočih problemov po novi zakonodaji čl. republike, ki bo urejevala povsem podobne razmere prebivalstva.»

6. **Soproge** imajo konečno še eno sredstvo, s katerim napravijo svoj gmočni položaj po moževi smrti neodvisen od diskutovanih določb bodočega intestatnega in nujnega dednega prava. To so **ženitni pakti** (ženitovanjska pisma), t. j. tiste pogodbe, ki jih sklepata soproga pred sklenitvijo zakona ali kasneje v zakonu o medsebojnih imovinskih odnosjih. Take pogodbe so na naših kmetih nekaj običajnega, po mestih žal nekaj izjemnega.

Vsebina ženitovanjskih pisem more biti zelo različna. V prvi vrsti omenjam tzv. **dedno pogodbo**, s katero si zagotovi žena za možem (ali mož za ženo ali drug za drugim) **dedno pravico** (največ tri četrtine zapuščine). Taka dedna pogodba ima pred oporoko važno prednost, da pogodbenika (moža) **veže**, dočim more oporočitelj oporoko do svoje smrti **opozvati**. — Drugo, običajno ženitovanjsko pismo vsebuje dogovor na **skupnost imovine**: in sicer na skupnost ob življenju soprogov (v zakonu) ali za slučaj predsmrti enega; po prvem postane žena takoj v zakonu ob vsakršni pridobitvi solastnica pridobljenega predmeta, po drugem postane solastnica ene polovice **moževe** zapuščine ob njegovi predsmrti. Ostala polovica tvori moževo zapuščino in, če ima vdova tudi dedno pravico za možem, dobi vrh dogovorjene polovice še dedni del od druge (zapuščijske) polovice. Taki dogovori so običajni zlasti na biv. Štajerskem. — Na biv. Kranjskem je v navadi dogovor dote in zaženila: vdova dobi ob moževi predsmrti povrnjeno pred vsem svojo doto, vrh nje pa ji mora izplačati zapuščina enako visok znesek kot «zaženilo».

Kjer soproga nista sklenila nobenih paktov, ostaneta v zakonu samolastnika vsak svoje imovine, tako tiste, katero sta ob sklenitvi zakona že posedovala, kakor tiste, katero pridobita v zakonu. Soproga more svojo lastnino tudi sama upravljati, če to želi; sicer jo mora upravljati in ženo zastopati mož. Z drugimi besedami: naše zakonito zakonsko imovinsko pravo (v nasprotju k pogodbenemu) pozna **«sistem ločenih imovin»**.

Za ta sistem, ki garantira največjo medsebojno neodvisnost soprogov v imovinskih stvareh, nas v tujini marsikje zavidajo, ker so napravili z drugimi sistemi slabše skušnje. In vendar se da tudi ta sistem na korist preživečemu soprogu (vdovi) izboljšati v tistih primerih, v katerih ima preživeči soprogo zasluge na tem, da se je imovina predumrlega v zakonu pomnožila. Za take primere (zlasti na kmetih) sodi, nadomestiti sedanjí sistem ločenih imovin s sistemom tzv. **pridobitne skupnosti**. Tam, kjer je ženina sozasluga, da je moževa imovina v zakonu porasla, se more ženstvo po m. m. z izgledom na uspeh potruditi za to, da mu koncedira zakonodajalec zakonito solastnino na pridobitvah.

Tudi s to ali podobno reformo zakonsko-imovinskega prava bo vprašanje o dednih pravicah poročenih žen izgubilo na svojem perečem značaju. Na vsak način se nahajate zakonsko-imovinsko in dedno pravo med seboj v taki zvezi, da priporočam kot zadnjo resolucijo sledečo:

VI. «Sočasno z dednim se naj zenači zakonsko-imovinsko pravo kraljevine.»

(Čitateljice se spominjajo, da so na omenjenem ženskem shodu zborovalke sprejele vse predlagane resolucije. — Ur.).

Šola za ženske poklice. (Dr. K. Osvald.)

To, kar tukaj prinašam, bodi le nekako nadaljevanje onih pametnih, branja in uvaževanja vrednih misli, ki jih ga. Govekarjeva podaja v 8. številki letošnjega «Ženskega sveta» in kakršnih bi naj sledilo še več — «da se resnica prav spozna».

Vprašanje «Kam z našimi dekletí?» ni nemara samo krušno vprašanje, ki bi se tikalo tega ali onega dekleta, ampak obenem velevažen, glčboko segajoč gospodarski, socijalni in kulturno-politični problem, ki zadeva ves narod. Je to silno pereče vprašanje, ki vsak dan cdločneje tirja odgovora pri vseh narodih kulturne Evrope, samo da ne stopa povsod z istim obrazom na dan. Zato tudi ni mogčce zapisovati šablonskega recepta za njegovo reševanje.

V kolikor se to vprašanje s svojo vsebino dotika specifično naših razmer, n. pr. socijalne diferenciacije, statistike razpoložljivih «mest» itd. pri nas, mu mcramo iskati rešitve s svojih lastnih, domačih vidikov; v kolikor pa vprašanje «Kam z našimi dekletí?» vsebuje od naroda do naroda občeveljavnih, n. pr. splošno kulturoslovnih momentov — nam za kažipot lahko služijo že dobljene izkušnje drugih narodov. In prav to mí daje povoda, da naše čitateljice opozorim na cilje in pota velikega, ženski izobrazbi posvečenega zavoda «*Höhere Schule für Frauenberufe*» v Leipzigu, ki je sredi maja meseca t. l. praznoval *petdesetletnico* svojega obstoja.*) Ob misli se na ta način lahko okreše druga misel ali pa celo rodi dejanje.

«*Höhere Schule für Frauenberufe*» v Leipzigu je žensko izobraževališče, ki danes po vsej pravici uživa velik sloves. Je to šolski organizem, ki

*) Gl. „Festschrift zur Feier des fünfzigjährigen Bestehens der Höheren Schule für Frauenberufe zu Leipzig.“

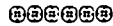
sedaj obsega šestero letnikov, ki stoji z ozirom na mero svojih zahtevkov na stopnji naših «srednjih» šol ter tudi absolventkam daje zrelostno izpričevalo, ki je «enakovredno» naši (višji) srednješolski maturi. Vsega skupaj je tekom šolskega leta 1924.-25. v okrilju njegovih 6 letnikov bilo 98 razredov, oziroma tečajev in pa — 2819 učenk (Leipzig danes šteje do 700 000 prebivalcev). Višja šola za ženske poklice v Leipzigu ni državni zavod, temveč jo upravlja in plačuje mestna občina.

A kakšen je *duh*, s katerim je prepojeno bitje in žitje tega izobraževališča, ali drugače rečeno: za kakšnimi *cilji* stremi ta zavod in po kakšnih *potih* jih skuša uresničiti? To vprašanje, to upravičeno in meni simpatično vprašanje že vnaprej berem z obraza čitateljice. Upravičeno, rečem, je to vprašanje, naravnost fundamentalno; saj je pač makar najlepša in najmodernejše na vse strani opremljena šola le — prazna školjka, ako učna uprava in osobito še šolniki, kateri bi imeli biti nositelji duha, to je pravega duha v šoli, svoji nalogi niso kos. In petdesetletni razvoj omenjene šole v L., kakor je očrtan v «slavnostnem poročilu», je, lahko rečem, klasičen zgled za resničnost izreka, da, ako je dana dobra, poštena volja za dosego tega ali onega cilja, se prej ali slej najde tudi prava pot, ki zanesljivo vodi do cilja.

Izpočetka (1875.) zavod v L. ni bil zamišljen tako, da bi svoje gojenke pripravljali za ta in ta poklic, temveč si je le prizadeval nekako nadaljevati in poglobljati tisto splošno izobrazbo, ki jo dekleta prinese iz ljudske šole. Toda že prav kmalu so ga njegovi idejni začetniki čedaljebolj usmerjali v *poklicno* stran; in tako se je polagoma razvijal v neke vrste nadaljevalno šolo, ki je skušala v kar največji meri upoštevati vse potrebe praktičnega, to je gospodarskega in socialnega življenja. Z besedami «neke vrste» nadaljevalna šola pa hočem reči, da je to bil le nekak prehodni štadij v razvoju, iz katerega se je potem organski izcimila — *šola za ženske poklice* v svoji sedanji obliki (ko je Leipzig l. 1915. dobil pravo samostojno nadaljevalno šolo za dekleta, katera je izza l. 1920. skozi 3 leta obvezna za vsako dekleta, ki končavši ljudsko šolo, ne obiskuje kake druge šole). Danes višja šola za ženske poklice v L. obsega sledeče oddelke ali panoge: *splošno nadaljevanje v svoji poklicni izobrazbi, trgovsko šolo, obrtno šolo*, oddelek za *gospodinjske uradnice* (Hausbeamtinnen), *umetno obrt* in izobraževališče za *tehnične učiteljice*. A v vsakem oddelku je zopet več različno usmerjenih možnosti, saj je n. pr. oddelek za gospodinjske uradnice l. 1924.-25. štel že 15 razredov.

In tako bi se torej dalo reči, da je višja šola za ženske poklice v Leipzigu danes docela *svojevrsten šolski tipus*, to se pravi, da po vsem svojem organizmu *ni* — «*strokovna*» šola v tem pomenu besede, da bi se zadovoljevala s pripravljanjem in opremljanjem svojih gojenk za ta ali oni način gospodarskega pridobivanja. To je marveč tako ustrojena poklicna šola, da svojo najplemenitejšo nalogo vidi v tem, iz gojenke, ki se telesno

in duševno nahaja ravno sredi tistega za življenje najpomembnejšega razvoja, ki mu pravimo pubertetna doba in ki se razteza preko več let — ustvariti *celega človeka*, to je *svobodno* in *samostojno osebnost*. «Poklic v novem in visokem pomenu besede nikakor ni samo gospodarska zadeva, temveč socialno-etično udejstvovanje, ki dviga osebnost in brez česar bi se človek ne mogel docela razmahniti v svojem razvoju» — tako končuje v omenjenem poročilu članek o zgodovinskem razvoju višje šole za ženske poklice v Leipzigu.

Osnovni nauki o kozmetiki. (Dr. France Debevec.)

(Nadaljevanje.)

Naj govorimo predvsem o dveh pomembnih pojavih, ki se tičejo na eni strani preoblega, prebujnega razvitja las na mestih, kjer si las ne želimo, na drugi strani pa o pojavih prezgodnjega izpadanja las.

Neljubi so zlasti lasje, vzrasli na licih, posebno, če so gosti in temne barve. Predrzni in nevšečni so tudi obilni dolgi lasci na golenih, ki kocketno gledajo v božji svet skozi tanke damske nogavice, odveč so dalje premočno razvite kocine v pazduhah in drugod.

Začasno odstraniti las je lahko: s škarjami, z britvijo, potom sežiganja itd. Ali vsled takšnega postopka se hranilna lasna papila, iz katere las raste, podražuje in kmalu zraste novi, še trši lasni stržen. Ako želimo trajne odstranitve, nam te metode ne zadoščajo. Z mnogo boljšim uspehom uporabljamo v to svrhu neke kemične snovi ter električno strujo. Od kemikalij so najbolj v rabi neki žveplasti spoji; zmešajo se z vodo v pasto ter jih z lopatico namažemo na kožo, jih pustimo tu 1—2 minuti, nakar še najprej suho obriše, nato umije z vodo in končno eventualno še potrese s pudrom.

Na ta način se trajno odstrani le en del las, ostali zrastejo na novo. Popolnega, trajnega uspeha torej tudi ta metoda nima.

(Včasih posameznim osebam zadostuje, če jim nevšečne lase temne barve razbarvamo in jih tako napravimo svetleše, manj vidne. To se zgodi po namazanju z raztopino vodikovega superoksida).

Da pa lasne kocinice za vsclaj odstranimo, se moramo poslužiti metode odstranjevanja z električno strujo. Proces se vrši podobno kakor pri odstranjevanju bradavic. Iglico — spojeno z električno strujo — ubadamo, potem ko smo dotično polje na koži napravili neobčutno, v globoko jamico, iz katere štrli las, spustimo približno za pol minute slabo strujo, prično se dvigovati mehurčki, ker se razkrajja voda staničja; tkivo lasne papile se tako raztrga, las sam zrahlja ter odpade oziroma ga s pinseto potegnemo prav lahko ven.

To odstranjevanje je nekoliko zamudno. Vrši se parkrat na teden, vsakokrat se izdere — upoštevajoč občutljivost pacientke — 10—20 las. Uspeh pa je trajen, koža na dotičnem mestu ostane nepoškodovana.

Poznamo še druge metode odstranjevanja, pa zaenkrat še niso povsem priporočljive.

Največ gorja povzročajo lasje tedaj, če prično izpadati. Fiziološko je izpadanje v pozni starosti. Večkrat pa začno odpadati že davno prej.

Kaj je vzrok temu neljubemu pojavu? Ako izvzamemo posamezne slučaje vročinskih, infekcijskih in še par drugih bolezni, moramo predvsem omeniti pojav podedovanja. Lasje prično pri gotovih formah in strukturah glave predčasno izpadati. Čim čvršče se drži koža lobanjske kosti, tem težje je na takšnih tesnih prostorih prehranjevanje s krvjo, na teh mestih lasje preje oslabe in izpadejo, n. pr. na temenu.

Drugi važni povod je jako izločanje maščobe, bodisi v bolj tekoči, oljnati obliki (lasje so zato svetli in mastni), bodisi v bolj suhi formi, ker se oljna izločevina z

odluščajočo se roževino strdi v luske, ki jih potem opazamo na laseh, obleki, glavniku. Žleze lojnice so nameščene tik ob laseh, so spojene s kanaličem, skozi katerega raste las z lasnim kanalom; če se lojnica močno razvije, pritiska na sosedni las in lasno papilo, prehranjevanje lasnih stanic je otežkočeno, las izumira.

Tudi če lojnice glave izločajo premalo maščobe, nadalje če se sicer zadostna mast vsled preoblega umivanja z različnimi tekočinami sproti odstranjuje, lasje lahko prično izumirati.

Izgledi zdravljenja te neprijetne bolezní niso posebno povoljni. Nujno je potrebno bolezen čimprej spoznati in nato takoj pričeti z zdravljenjem. Za dame je zato priporočljivo: Zberi zjutraj in zvečer pri česanju odpadle lase ter odberi nad 15 cm dolge posebej, krajše posebej. Če znaša število krajših eno tretjino ali vseh ali še več, je bolezensko. Stanje izpadanja je dognano in moraš takó pričeti s primerno terapijo.

Storimo najboljše, če opišemo najprej način čuvanja in negovanja las, da v obče ne pride tako lahko do tega neugodnega pojava umiranja las. Zakaj navadno se pacient ali pacientka odloči za zdravljenje šele potem, ko je bolezen znatno napredovala, čeprav prav polagoma.

Kako naj čuvamo lase že pri deci? Glavo je treba parkrat (ne večkrat) na teden umiti, obrisati in če so lasje drugače zdravi, jih lahko namažemo s čistim olivnim oljem ali podobnim nedražljivim mazilom. Čim pa bi opazili na glavi nastajanje luskic, moraš nemudoma dati dete preiskati, da se dožene, je-li so lasje suhi ali pa močno mastni in svetli. Nato je treba pričeti s terapijo.

Čim torej opazimo obilne luske, nastane v svrhu zdravljenja dvoje nalog; prvič je treba luske sproti odstranjevati s pomočjo umivanja, in sicer v slučajih močnega lojenja z žveplenastim milom ali žveplastim milnim špiritom v početku vsak dan, kasneje parkrat na teden. V slučajih suhih, bolj roženih lusk brez zadostnega izločanja loja se je treba umivati z milom iz tera in sicer na dva tedna enkrat.

Na ta način se luske le odstranjujejo. Na izpadanje samo pa vplivamo na drug način, ki je zopet nekoliko drugačen pri močnem mastnem izločanju in pri suhem izpadanju. Zdravljenje je dolgotrajno. Tudi bo med terapijo na videz izpadlo več las kot poprej. Vsled umivanja in drgnjenja se odstranijo vsi rahlo pričvrščeni lasje, ki pa jih tako ni mogoče več rešiti.

Zoper izpadanje brez jačjega lojenja se uporabljajo številna kombinirana sredstva v obliki mazil (žvepleno mleko, drugi žvepleni spoji, salicilna in kantaridna tinktura itd.), včasih parfumiranih s par kapljicami dišečih olj. Z mazilom vsak drugi dan, kasneje redkeje čvrsto namažemo in zdrgnemo kožo na glavi, pri čemer je treba lase najprej porazdeliti v prečo. To se ponovi po vsej glavi. Dobro je istočasno kožo malo masirati, počensí od tilnika navzgor. V rabi je tudi masaža z električno strujo. Maže se navadno zvečer, glava se nato pokrije, da se ne zamaže posteljnina. Od časa do časa se uspeh zdravljenja kontrolira s štetjem odpadlih las.

Zoper odpadanje vsled močnega lojnega izločanja se uporabljajo predvsem žvepleni spoji, resorcín, kafra, salicilna kislina itd. Iz teh sredstev sestavljena mazila ali tekočine se namažejo po glavi, potem ko je bila na navedeni način umita in obrisana. Mesto mazil se včasih predpiše žvepleni puder. Nekatera teh zdravil se uporabljajo le pri temnih laseh, da se lasje svetlejšé barve ne prebarvajo.

Sem in tja je močno lojenje spremljevano tudi od znojenja. V teh slučajih se k ostalim zdravilom pripiše še sredstvo proti temu pojavu (jesih, formalínove sestavine).

Tudi izrazita občutljivost lahko spremlja izpadanje las. Zoper to občutljivost se k zdravilu pripiše sredstvo za otopenje kožnih živcev.

V vseh onih slučajih pa, pri katerih je izpadanje las povzročeno po notranjih boleznih (influenca, chlorosa, sifilis itd.), pridejo v poštev predvsem metode notranjega zdravljenja.

(Dalje prih.)

Jesenski sonet. (Tea Breščakova.)

Vse polno je darov to naše polje,
in jablan trudna klone težke veje,
še z neba se nam vroče solnce smeje,
ko grozdja sok iskri se dobre volje.

Mladini zdrava kri zdaj v žilah pôlje,
njej jesen v nežno srce radost seje,
a deda, ki se tam v zavetju greje,
pobere s sabo; zanj bo „onstran“ bolje.

Zdaj kmalu lastovka bo zaželela
spet v njej poznane, daljne, tople kraje,
odkoder je spomladi priletela.

Narava bode drugi plašč odela,
in veter mrzel bo vselil se v gaje,
kjer tužna zimska pesem bo zvcnela.

Hrepenenje. (Marijana Kokaljeva.)

Hrepenenje — misel rožna,	kot jesen v cvetločem gaju . . .
ziblje se v cvetločem maju . . .	Hrepenenje — je pobožna
Hrepenenje — misel tožna	misel vseh krilatcev v raju . . .

*Žena je naravna v svojih željah, priprosta v teženju, sanjava v sreči,
velika v ljubezni, velikodušna v odpuščanju.*

Žena je moškim problem, ker jim tako najbolj kaže.

M. K.

Gospodinjski tečaj „Društva slov. učiteljic“.

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

Princezinja Mafalda Savojska - Hessenska. Mafalda, druga hčerka italijanskega kralja, se je poročila sredi septembra s Filipom Hessenskim, potomcem stare nemške vladarske hiše, kateri je seveda svetovna vojna napravila konec moči. Princ Hessenski je izvrsten inženjer in si je dal zgraditi v Rimu krasko vilo tik poleg kraljeve vile. Tam se bo tudi nastanil mladi par. Znano je, da sta kralj Viktor Emanuel III. in kraljica Jelena skrbela za vzorno vzgojo svojih otrok ter jim vcepila še v mlada srca skromna življenjska načela. Zato vidimo že drugo hčerko, da se poroči z možem, kateri ji ne more dati vladarske časti in moči, pač pa upa, da dobi poleg nje ono družinsko srečo, kateri tvori ljubezen in medsebojno duševno razumevanje najvažnejšo podlago.

Ženski pokret v Nemčiji se tudi po vojni žilavo razvija. Nemke imajo nebroj kulturnih, strokovnih, dobrotvornih in poklicnih združenj; ker imajo aktivno in pasivno volilno pravico ter imajo po vseh političnih zastopih in tudi v državnem zboru mnogo poslank, zato se je pojavilo tam tudi več političnih ženskih društev. Vsa združenja pa izdajajo skupni uradni mesečnik «Bund deutscher Frauenvereine», v katerem objavljajo vse važne dogodke v poedinih včlanjenih društvih. Delokrog teh društev je silno obsežen; nemška žena globoko občuti ponižanje, v katero je svetovna vojna pahnila njeno prejšnje tako ponosno domovino. Zato deluje z vsemi močmi doma in v javnosti, da zopet dvigne svoje sinove na stopnjo prejšnjega svetovnega uvaževanja. Meseca junija t. l. so organizirale Nemke v Kölnu «nemški ženski teden». Udeležilo se ga je ogromno število ženskih društev iz vse države. Za vsak dan posebej so bila določena predavanja, poleg njih pa zabave, razstave, strokovni tečaji itd. Vsa oblastva in podjetja so podpirala to žensko kulturno prizadevanje in so dovolila udeleženkam brezplačno vožnjo in prosto vstopnino v vse kulturne ustanove. Izmed predavanj, prirejenih v «nemškem ženskem tednu», naj navedemo sledeče: žena v družini, poklicna vzgoja gospodinj, matere in hčere, žena v javnem in socialnem življenju, gospodarski pomen družine, pomen družine v državi.

Zanimivo je tudi dejstvo, da so dobile vse letošnje nagrade na berlinski univerzi samo ženske slušateljice. Medicinska fakulteta je dala nalogo: Kakšen diagnostičen pomen ima krvna slika za otogenične bolezni. Celotno nagrado za ta izdelek sta dobili dve

študentki. Tudi na filozofski fakulteti je dobila nagrado neka študentka in sicer z nalogo iz kemije. Druge fakultete niso razdelile nagrad, ker se za rešitev njih nalog sploh ni nihče prijavil.

† **Otilija Badder**, ki je bila med prvimi socialističnimi voditeljicami ženskega gibanja v Nemčiji, je umrla pred kratkim. Pokojnica je bila priprosta šivilja za perilo v Berlinu. Bila je izredno marljiva delavka in je dan za dnem izgotavljala ducate kuhinjskih predpasnikov. Slučajno pa je dobila v roko znano Bebelovo knjigo: «Die Frau und der Socialismus». To čtivo jo je tako navdušilo, da se je začela dejansko zanimati za žensko gibanje in je ves prosti čas posvetila tej ideji. Kmalu je postala voditeljica socialno-demokratskih žen. Poznana nemška pisateljica Lily Braun je sicer izrekla v «Memoarjih socialistinje» nelaskavo sodbo o njej, vendar ji sedaj ob smrti priznava vse nemško ženstvo neoporečne zasluge. Bila je pač priprosta, toda globoko uverjena, zavedna in delavna žena iz naroda ter je žrtvovala za stvar vse, kar je imela.

Žensko volilno pravo v Belgiji je vsled nepovoljnega nastopa socialističnih državnih poslancev zopet odgodelo. Šlo je namreč za to, naj li dobi žena volilno pravico v občinske zastope ali ne. Socialisti pa so se bali, da bi vsled pomoči ženskih glasov ne dobila premoči po občinah stranka, ki je pod vplivom cerkve. Zato so z nezadovoljno večino 81 : 73 izročili vprašanje posebni komisiji, kar pomeni skoro toliko kot zavrnitev. Temeljno načelo socialističnega programa je bila že od nekdaj točka o politični enakopravnosti obeh spolov in pridobitev žen. volilne pravice. Toda tu imamo zopet dokaz, da se vsaka stranka bori le za one ideje, ki so v korist nje sami, in da nastopi z vso močjo danes proti tistemu, za kar je šla včeraj v ogenj, ako le sluti zase nepovoljen vpliv.

Japonke se hočejo poevropiti, v obleki namreč. Že dalj časa se namreč prepirajo, ali naj Japonka sprejme evropsko nošo ali pa naj ostane pri starem narodnem kimono. Izložbe po japonskih trgovinah in feministke zahtevajo, naj žena opusti staro nošo, ker je evropska praktičnejša in cenejša in ker je kimono znak dobe, ki mineva in ki pomeni za Japonko suženjstvo in ponižanje. V nasprotnem taboru pa so druge, ki trdijo, da je kimono narodna noša in da jo mora vsaka Japonka s ponosom nositi. Po njih računu ni japonska narodna obleka nič dražja od evropske; če res stane več, je zato trpežnejša in se umetniško prilega nežnemu telesu Japonke, katera bi v evropskem kroju izgubila vso ljubkost. Kimono

ohrani udanost in krotkost, da krctnjam posebno ubranost in umerjenost, evropska obleka pa zahteva krepke gibe in čvrsto telo. Zato pravijo zagovornice narodne noše, naj dekleta le nosijo praktično obleko, toda žene ne smejo zavreči starega kroja, ki ima toliko lepote v barvah, v obliki in v vzorcih ter daje toliko privlačnosti japonskemu domačemu življenju.

Društvo slov. učiteljic je priredilo letošnje počitnice gospodinjski tečaj v ljubljanski Mladiki. Udeležile so se ga učiteljice iz ljubljanske in mariborske oblasti. Tečaj je obsegal predavanja iz kuharske, gospodinjske in zdravniške stroke. Udeleženske so bile izredno zadovoljne s tečajem in so cutile globoko hvaležnost do svojega udruženja, tečajevih voditeljic in «Slov. zdravniškega društva» ter gerentskega sveta, kateri vsi so jim omogočili toliko praktične in znanstvene pridobitve. Slika na sprednji strani kaže udeleženske tega tečaja.

Učiteljic je v Jugoslaviji toliko, da ne dobe več služb. Radi tega so oblasti prisiljene, da znatno omeje izobraževanje ženskega učiteljskega naraščaja. V to svrhu bodo postopoma ukiniteli zasebna učiteljišča in baje tudi začasno zaprli nekatere letnike na javnih zavodih. Ukinitve zasebnih učiteljišč bo globoko zadela zlasti ženske samostane, ki se že dolgo vrsto let bavijo s poukom žen. učiteljskega naraščaja.

Gospodinjska šola v Mladiki v Ljubljani. Gospodinjska šola v Mladiki se prične dne 2. oktobra ob 8. uri dopoldne. Vpisovanje je dne 1. oktobra ob 9. uri zjutraj.

Namen gospodinjske šole je, podati občo gospodinjsko naobrazbo in temeljit teoretičen in praktičen pouk v vseh strokah gospodinjstva.

Za sprejem je treba, da je gojenka izpolnila najmanj 16. leto in da se izkaže z izpričevalom dovršene meščanske ali njeje podobne šole.

Učni predmeti so: gospodinjsko spise, računstvo in knjigovodstvo, vzgojeslovje, živiloznanstvo, zdravstvo, državoznanstvo, nauk iz gospodinjstva, vrtnarstvo, serviranje, kuhanje, šivanje, pranje, likanje in vsa domača opravila. Vse navedene predmete poučujejo strokovno izprašane učiteljice, oziroma profesorji.

Vsaka gojenka plača pri vstopu 50 Din kot pristojbino za učila.

Učenke so ali zunanje, ki stanujejo doma ali drugod, ali pa notranje in stanujejo v internatu, ki je v zvezi z gospodinjsko šolo. Zunanje gojenke plačajo mesečno z ukovino vred 600 Din, notranje pa za vsa oskrbo in ukovino 1100 Din.

Pouk traja od 8. zjutraj pa do 6. zvečer. Odmor je med 14. in 15. uro. Učenke so razdeljene v 2 skupini, od katerih je ena zaposlena pri šivanju, odnosno pri pranju in likanju, druga pa pri kuhanju. Teoretični

pouk se vrši skupno. Zunanje učenke gredo po 18. uri lahko domov, notranje pa so zaposlene po skupinah pri pripravljanju večerje in pri posebnih urah kakor pri francoščini, italijanščini, klavirju itd.

Večerni gospodinjski in kuharski tečaji za uradnikove soproge, za uradnice in za delavke se bodo tudi letos vršili v Ljubljani. Ti tečaji se začno prve dni oktobra, trajajo 3 mesece in se vrše po trikrat v tednu od 17. ure dalje. Natančnejša pojasnila daje ravnateljstvo mestne ženske realne gimnazije v Ljubljani.

MATERINSTVO.

Matere, negujte svoje telo, da ne boste po par porodih uvele in onemogle, ali pa preurano debele; za vse to vas okolica pomiluje, morda celo prezira, kar se čestokrat zgodi posebno od strani moza. Kako je to, aa ostane nekatera žena iz otroce postelje s trudnim in upadlim licem ter tolstimi oblikami, druga pa je še bolj cvetoča nego prej?

V resnici nista ne nosečnost ne porod škodljiva zenskemu zdravju in lepoti. Zrelemu ženskemu telu je izpolnitev te naloge prirodna zahteva; po vsakem porodu jajcniki čvrsteje delujejo, kar blagodejno vpliva na splošno ženino zdravje. Marsikatera žena lahko priča, koliko je trpela prej ob mesečnem perilu in kako so ji po prvih porodih bolečine docela izginile.

Da pa nimajo porodi pri vsaki drugače zdravi ženi dobrih posledic, je vzrok ta, ker žena neče ali vsled revščine in dela ne more dovolj paziti na nego svojega telesa.

Tako bi noseča žena ne smela nikoli opravljati težkih del, ker se pri tem utrujajo nekateri deli telesa, ki imajo že itak otežkocen krvni obtok. Lažja dela, hoja, zmerno plavanje pa je celo koristno.

Nekatera žena ima preslabe trebušne in maternične kite; taka naj nosi po petem mesecu poseben pas, ki ne ovira rasti otrokove, a vendar daje napeti trebušni koži potrebno oporo.

Največje nege in postrežbe potrebuje porodnica takoj po porodu. Primerna hrana, počitek in izogibanje vsakega težjega dela. Žena, ki se ne varuje v tem času in prerano vstane, dobi krvavitve, splošno slabi, trebuh in prsa se ji povesijo.

Po porodu nosijo nekatera žene trebušni pas, ki je zlasti debelejším neobhodno potreben. Prav tako tudi moderček, s katerim se prepreči povešanje prsi. Prsa nabreknejo že takoj v prvih tednih, posebno pa potem po porodu, ko se napolnijo z mlekom. Da se vsled teže ne povesijo, jih je dobro popeti.

Ko žena vstane iz otročje postelje, naj se da večkrat redno masirati, da se zopet utrdijo nategnjene kite. Ona pa, ki tega vsled revščine ne zmore, pa naj vsaj nekaj mese-

cev napravi vsak dan nekoliko telovadnih vaj. Vzame naj si samo par minut časa, pri delu se ji to ne bo poznalo toliko, kolikor bo koristilo svežosti njenega telesa. Najpreprostejši način, da se utrdi trebušno mišičevje, je sledeči: vsako jutro leži ravno na hrbet in dvigaj gorenji život prav počasi, ne da bi si pomagala z rokami ali skrcila kolena; ko se dvigneš toliko, da sediš, pa zopet tako počasi nazaj leži. Napravi vsako jutro nekoliko takih vaj!

Prstni odtiskj za dojenčke. V washingtonskem senatu je predložen zakonski načrt, ki vsebuje splošno obveznost, da se morajo pri vseh dojenčkih v drzavah kmalu po njihovem rojstvu napraviti odtiski njihovih prstov na rokah in nogah. Odtiski se imajo spraviti v posebnem arhivu, kjer se bodo mogli spoznavati otroci, ki se izgube ali zamenujejo v otroških zavetiščih, bolnišnicah ali drugih zavodih.

HIGIJENA.

Popoldansko spanje. Marsikdo ima navado, da si po obedu privoščijo nekoliko spanja, drugi pa smatrajo to navado za nezdravo. Mali otroci morajo po kosilu brez-pogojno spati, za velike pa je to res vecinoma le navada. Vendar je zaspanost po obedu nekaj popolnoma naravnega. Ko pride hrana v želodec, jo mora želodec razkrojiti na potrebne sestavine in jo potem oddati preko črevesa v kri. Pri tem mu pomagajo posebne kisline, ki se izločajo iz želodčnih sten. Da pa more telo hrano tako prebaviti, mora krvni dotok k želodcu in črevesu močnejše delovati. Več krvi pa more dotakati v prebavne organe le tedaj, če se odvzame drugim delom telesa. Tako dajo tudi možgani in mišice nekaj svoje krvi na razpoložo želodcu in črevesu. Vслед tega pa občuti človek zaspanost in utrujenost. Čim več jedi zavzujemo in čim težje so prebavljive, tem bolj občutimo potrebo po spanju. Po malem, priprostem ali celo nezadostnem obedu nas ne nadleguje spanec. Ljudje, ki pijejo močno črno kavo ali pa oni, ki mnogo pušijo, ne občutijo zaspanosti in utrujenosti po obedu. Zakaj ne? Zato, ker s tem dražijo želodčne sluznice, da izločajo več kislin, ki pospešijo prebavo. Obenem pa vplivajo tudi na možgane tako, da preženo spanec.

Mnogi ljudje, ki niso navajeni spati po obedu, niti ne občutijo te potrebe in celo ne morejo zaspati. Zato se pa pri njih hrana tako ne prebavi in nima njih telo od nje toliko koristi, kakor pri onih, ki si privoščijo spanec in počitek. Suhim ljudem, ki se ne morejo zrediti, čeprav imajo dobro in obilno hrano, priporočajo zdravniki po obedu spanje. Pri tem se jim hrana bolje prebavi in jim več zaleže. Nasprotno pa naj opuste popoldansko spanje oni, ki bi radi shujšali.

Osebe, ki duševno mnogo delajo, potrebujejo spanja po obedu. Živci se jim okrepe in njih delavna sposobnost se poveča. Seveda pa ne sme spanje trajati po cele ure; taki ljudje, ne morejo spati ponoči. Za prebavo in duševni odpočitek zadostuje tudi četrt ure spanja.

Zobje ne prizanesajo nikomur, prej ali pozneje vsak trpi radi njih. Že večkrat smo pisali na tem mestu, kako in zakaj jih moramo negovati in varovati. Bolečine v zobeh so skoro vedno v zvezi z ostalim organizmom, zlasti s krvjo. Zdravi ljudje imajo povečini lepe, zdrave in močne zobe; redki, rumeni in slabi zobje so mnogokrat znak slabega zdravstvenega stanja, posebno pa zgodnje slabokrvnosti. Dokler je telo zdravo in kljubuje bakterijam — to je povzročiteljem boleznih — ima zadosten odpor tudi proti onim bacilom, ki so v ustih in razkrajajo zobe. Ako ni kri sposobna, da se upira bolezenskim kalem, tudi zobje nimajo dovolj moči proti bacilom, ki so v onih kislinah, ki jih izločajo ostanki hrane med zobmi. Zato si morajo zlasti slabotni ljudje marljivo čistiti zobe, da se jim ne dela kislina v ustih, radi katere zobje gnijejo. Vendar mora biti človek tudi pri tem previden in zmeren. Prašek ali zobna pasta ima sestavine, ki razjedajo zobe, ako jih preveč umivamo. Tako tudi ščetka, če z njo premočno in predolgo drgnemo. Vanjo se tudi radi vgnezdijo bacili, zlasti če jo spravljamo mokro. Zato je najbolje, da jo imamo na zraku ali celo na solncu, ker svetloba uničuje nevidne glivice, ki povzročajo gnitje ščetke.

Pri zastrupljenju s kisljinami (žveplena, solna, soliterna itd.) se vzame en beljak ter ena žlica sladkorja, vse to se dobro zmeša v en četrt litra prekuhane in še mlačne vode ter se da bolniku izpiti. Nekaj časa za tem začne bolan otrok bljuvati zavžite stvari iz želodca, nakar sledi trudnost in spanec. Ta nasvet se rabi kot prva pomoč, ako ni zdravnika blizu. Bljuvanje povzroči tudi milnica ali pa mleko.

Pri zastrupljenju z lugom, s sodo in z alkaličnimi spojinami pa se rabijo razne kisline, na pr. jesih, limonov sok, vinska kislina iz lekarne (na koncu noža na pol litra vode.) Vedno pa tudi lahko mleko in led.

Kadar imaš naod. Vzemí pol litra tople vode, raztopi v nji 1 žlico kuhinjske soli, s tako pripravljeno vodo si izperi 3—4 krat na dan notranjost nosa.

Najboljše in najtemeljitejše razkuževanje po nalezljivih boleznih je potom formalina z razkuževalno pripravo. Ako se je v tem slučaju vršilo razkuževanje pravilno, potem lahko brez skrbi uporabljamo sobo za bolnikom. Soba mora biti hermetično zaprta, vse odprtine pri vratih in oknih zadelane s papirnatim trakom, kateri se prilepi ob robih, istotako se zadela luknjica v

ključavnici. Vrata se zaključijo in ključ vzame ven, da ne bi kdo odpiral vrat, predmeti v sobi ne smejo biti natrpani drug vrh drugega. Postelja razdrta, t. j. vzmeti se vzamejo ven in postavijo pokoncu, žimnica (matrasa) se položi čez stol ali mizo, istotako razgrnjene volnene odeje. Omare morajo biti odprte (predali ali vrata) in tudi predmeti v njih zrahljani, da lahko prodro do njih razkuževalni plini. Soba mora biti zaprta 24 ur in tekom tega časa poginejo vse bakterije. Pri tem razkuževanju uporabimo 40% dozo formalina.

Da bomo radi nevarnosti okuževanja še bolj mirni, je dobro, da se soba, v kateri je bil bolnik, prebeli. Kakor znano, je apno (živo apno stopljeno v vodi) eno najbolj uspešnih razkuževalnih sredstev. Istotako je priporočljivo, da se vsi pralni predmeti, ki so bili v bolnikovi sobi, bodisi da jih je rabil tekom bolezni ali ne: perilo (osebno in posteljno), odeje, obleke preperejo in sicer prve prekuhane v močnem lugu, druge, katerim bi kuhanje utegnilo preveč škodovati, se namočijo v raztopini 2—5% lizola ali lizoforma (na vsakih 100 litrov vode 2—5 litrov razkuževalne tekočine). Ako ste v dvomu, da bi kljub razkuževanju s formalinom žimnice ne bile dovolj razkužene — potem namočite volno ali žimo v navedeni tekočini in jo pustite močiti 24 ur. Blago lahko prekuhate ali pa namočite kakor volno, odnosno žimo.

Priporočljivo je, da tudi tla v sobi in drugih prostorih, kjer se je bolnik količkaj mudil, operete (poribate) z omenjeno razkuževalno tekočino ali z močnim lugom. Istotako oribajte vse druge predmete, katerim ne škodi mokrota, kakor usnjate naslonjače, stole, kovinaste in porcelanaste predmete. Močan lug je tudi dobro razkuževalno sredstvo. Stranišče treba tudi dobro umiti z lizolom ali lizoformovo tekočino, katere treba še precej vlti notri.

Ako so bile vzmeti razkužene po navedenem navodilu s formalinom, so brez skrbi uporabne. Morete jih pa še, da boste popolnoma pomirjeni, drgniti dobro s kartičo, namočeno v lizoformovi raztopini, nato jih pustite delj časa na zraku in solncu, da se osuše in da solčni žarki, kateri so najboljši razkuževalec, uničijo, kar bi bilo mogoče še škodljivega. Barva blaga bo pri tem trpela, a zato boste lahko brez skrbi zaradi nalegljivosti.

Pripomniti moram, da z razkuževanjem s formalinom trpi rdeča barva, katera postane potem rumenkasta. Sicer pa bi tej barvi škodovala tudi druge vrste razkuževanja. Kadar pa gre za zdravje, se ne smemo ozirati na malenkostne poškodbe.

Posodo in jedilno orodje se opere s sublimatom in kuha približno pol ure, potem pa se uporablja brez skrbi, ker je popolnoma razkuženo.

GOSPODINJSTVO.

Pod podoben parketom. Ni mogoče vsakomur si nabaviti parketov, pač pa si napravi lahko vsak parketom podoben pod na sledeči način:

Predpogoj je ta, da je pod gladek in brez mastnih madežev. Kjer je kaj masti, ostane belo. Kupi v mirodilnici rujave anilne (prah) približno 1 dkg za veliko sobo. Raztopi jo v toliki množini vode, kolikor se ti zdi potrebno, da namažeš pod. Preslikaj z njo gladko deščico za poskus. Ko je suha, jo namaži s parketnim voskom in drgni po njej. Če ti ni barva všeč (pretemna ali presvetla), dodaj vode oziroma barve. Ko si dobila na ta način barvo podobno parketom, poslikaj z njo pod in pusti 24 ur, da se suši. Namaži ga s parketnim voskom in zdrgni dobro s cunjjo, da se sveti. Namesto vode je boljše rabiti slab špirit, ker je potem barva bolj trpežna napram mokroti. Pa tudi barva z vodo ni slaba, ker je itak pokrita z voščeno plastjo. Pod treba večkrat namazati z voskom kakor parkete. Z oljnato barvo lakiran pod je kmalu zopet bel na mestih, kjer se mnogo hodi, ker se barva rada odlušči. Pri tem načinu barvanja se to ne zgodi, ker je les nekaj milimetrov globoko prepojen z barvo. Lak je pa le na površju. Ako se čez leto pokvari, se umije z vrelim lugom in ponovi to postopanje.

Železen štedilnik. Mnogo ljudi se železnega štedilnika boji, ker ga je treba mnogokrat snažiti, če so cevi ozke; pozimi celo kar vsak teden. Vsled tega mora gospodinja poseči za omelo, da se ne duši v dimu. Vsa obleka in perilo je zakajeno. Temu se odpomore, ako se podkuri s prav malo papirjem ali malo mehkim lesom. Trd les, kakor bukova drva ne dajo prav nič saj ali tako malo, da štedilnik stoji pol leta, celo zimo, ne da bi se najmanj saj nabralo v njem. To mi je svetovala neka gospa in sem se prepričala sama. V oktobru sem štedilnik postavila, in do junija ga še nisem snažila, kurila pa vsak dan. Enkrat sem ga odprla — pa je bil čisto prazen. Po mehkih drvih pa se je čez 14 dni kar valovilo samih saj, ki so stale v plasteh debelo.

Rože v vazah. Rožam v vazah daj v vodo soli ali kisa, da jih varuje pred gnitjem. Tako se drže zelo dolgo, četudi vode ne menjavaš tolikokrat in jo le dolivaš. Kadar pa daš drugo, spodaj malo rože poreži, kar pospešuje vsrkavanje vode.

Tintni madeži iz preproge se dobro osnažijo z mlekom. Vzemj svalek bombaža ali pivnik, ga omakaj v mleko in izpiraj madeže. Pivnik upija črno mleko in očišča madež.

Novo podplate je dobro namazati in zdrgniti z oljem; potem drže dolgo, ker olje prepreči, da se novi, gladki in opolzki podplati ne drgnejo in se tako hitro ne raztrgajo.

Kurjivo. Navada je, zlasti po mestih, da se vsi kuhinjski odpadki in smeti spravljajo v poseben zaboj, k se izprazni, ko pride pometać in odpelje smeti iz vseh stanovanj. Ti odpadki povzročajo v stanovanju več ali manj neprijeten vonj, čeprav je dotični zaboj pokrit, saj ga odkrivajo od časa do časa. Poleg te neprijetnosti se zbirajo v nakopičenih smeteh v večji ali manjši meri povzročitelji raznih bolezni, kajti v teh odpadkih, zlasti pa v prahu, katerega pometemo s tal, se zbirajo posebno v poletnem času zdravju škodljive tvarine, ki nosijo čestokrat v sebi kal smrtonosne bolezni (bakterije).

Zato pa je po hišah, kjer imajo na razpolago štedilnik ter ga rabijo pri vsakdanjem kuhanju, najbolje, da so vse te snovi, vsi kuhinjski odpadki tudi zelenjadni, kosti, papir, cunje in druge smeti, ki se naberejo v stanovanju, sežigajo sproti v štedilniku. Tudi strganih, neporabljenih čevljev ali copatov se znebi na ta način. V štedilniku zgori vse, in ne pušča nobenega smradu, s tem se pa uničijo vse zdravju škodljive tvarine. Smetišni zaboj se pa znatno izprazni, kajti mesto vse navlake je v njem le pepel in negorljive snovi, kot črepinje in kovinski odpadki. Skrbna gospodinja pa si s tem nekoliko prihrani na kurjavi, kajti vse navedene gorljive tvarine vsebujejo nekaj toplote, v večji ali manjši meri, in skrbna gospodinja pazí na vse, s čimer se lahko okoristi v gospodinjstvu. Smetar bo tudi zadovoljen, če mesto razne smrdljive navlake dobi le snažen pepel ter kvecjemu še kakšne črepinje ali kositraste škatlje. Našim služkinjam je pa tudi prijetnejše, če jim ne treba nositi prenapolnjenih smetišnic, iz katerih čestokrat zijajo smeti na vseh straneh ven, s tem se posmete stopnjice in se razširja na vse strani ne baš prijeten vonj. Moj nasvet velja seveda le za mestne hiše, kjer rabijo štedilnike, kajti na odprtem ognjišču bi se ne moglo delati to, ker bi povzročalo preveč dima in smradu; na deželi so pa kmetu smeti še koristne za gnoj.

—B.—

Časopisni papir nam prav dobro služi pri pomivanju. Sajaste lonce odrgni najprej s kepo papirja, nato ga šele omij. Tako se ti blato ne zaje v razpokane roke in tudi pomije so čiste ter jih lahko uporabiš za živali. Kmetška lončena posoda radi diši po živilih, katera so se kuhala v njej. Ako jo znotraj odrgneš s časopisom, se duh izgubi.

Aluminijeva posoda se lepo očisti, če kuhamo v njej sadne omake ali če jo drgnemo z limonovim sokom. Sproti pa jo omivamo z vročo vodo in milom ter jo dobro izplahne; s peskom jo smemo le poredkoma oribatí, nikoli pa ne s sodo. Vsakokrat jo moramo takoj trdno in suho obrisati; če pustimo, da se odteče, dobi grde madeže tam, kjer se ustavljajo kaplje.

Krtače je treba večkrat oprati, drugače postanejo mastne in mažejo obleko. Peremo jih

v vroci vodi, sodi in z milom ter posušimo na solncu. Pri pranju se pa ščetine rade zmeščajo. Nekatere sem čitala, da je zato dobro pomočiti krtačo v mleko in potem dobro posušiti.

Čopiče, s katerimi kaj barvamo, očistimo s tem, da jih operemo v petroleju, terpentinu ali bencinu; nato jih operemo še v mlačni milnici in osušimo s suknom. Potem jih zavijemo v papir in spravimo.

Želje včasih težko zabijemo. Da gre žebelj hitreje v les, predrimo ž njim kos mila. S tem se namaže, se ne krivi in ga lahko zabijemo, ne da bi les pokvarili.

Mramor se čisti na več načinov. Prav lepo odpravim z njeega madeže s tem, da jih drgnem s soljo ali s kisom. Nato jih odrgnem še s čisto vodo, potem še z milom in nazadnje še enkrat splahnem.

Škatljice od mazila za čevlje prav lepo uporabimo za svečice na grobu. Kupi pri mesarju loja, raztopi ga in vlij v škatljico, kamor vtakneš v sredo stenj. Ko se loj strdi, je svečica narejena. Takih svečnikov ni treba na grobu stražiti kakor druge sveče in z malimi stroški lahko razsvetliš vse grob. Škatljic je pa vsaka hiša polna in ljudje jih mečejo v smeti. Varčna gospodinja jih porabi za spravljanje gumbov, igel in drugega drobiža.

KUHINJA.

Paradižnikova mezga (konserva) kuhana. Dobro dozorele paradižnike umij, odstrani peclje, razpolovi jih ter položi v kozico, da se kuhajo. Vode ni treba nikakor prideljati, ker so itak zelo vodeni. Ko so paradižniki dobro omeščani — pri kuhanju jih privzdiguje z lopatico, da se ne sprimejo — jih zvrni v veliko sito, pod katero si postavila primerno posodo — skledo ali lonec. Tekočino, ki pri tem odteče, odlij, ker ni uporabna. Nato dobro pretlači zmeščane paradižnike skozi sito ali s prežemalno pripravo. To mezgo vlij v kozico, nekoliko osoli, (5 dkg soli na vsak kg mezge) ter pri zmernem ognju kuhaj dobro uro. Pri tem moraš neprestaio mešati, da se ti ne sprime. Ko so paradižniki kuhani, jih odstavi od ognja, da se ohladi, na kar jih vloži v kozarce do pol prsta pod robom. Na vrh vlij dobrega namiznega olja ter položi v to lavorjev listič, ako ga imaš. Nato dobro zamaši kozarec s pergamentnim papirjem.

Osušeni paradižniki. Kuhane paradižnike raztegni za prst na debelo na krožnike ali emajlirane pekače, katere postaviš v poluhladne peči, da se osuše. Lahko jih pa deneš tudi na solnce sušiti. Sušiti se pa mora toliko časa, da postane trda. Pri sušenju na prostem moraš paradižnikovo mezgo pokriti s pajčolanasto tkanino, da jo obvaruješ pred mušicami. Ko je paradižnikova mezga do cela osušena, zvij vse plasti lepo skupaj ter

jih spravi v popolnoma suh prostor. Na ta način pripravljena mezga traja več let. Pred uporabo pa moraš dotično količino zmehčati. Najbolje je, da jo čez noč pušiš v posodici z vodo.

Surovi paradizniki. Najenostavnejši način pripravljavanja paradiznikove mezge je sledeči:

Potrebno količino zrelih, lepo opranih, od stebelc očiščenih in razpolovljenih paradiznikov vložiti v veliko posodo (škaf ali velik lonec), z rokami pretlačiti, kolikor se da, ter posodo dobro pokrij, da ne pridejo do njih mušice. Pusti jih v posodi 2 dni. Med tem jih lahko enkrat ali dvakrat z rokami ali s kuhalnico premešas in pretlačiš. Ko so dovolj uležani, jih zvrni na veliko sito, da se odcedi. Prvi odcedek vržeš proč, ker je zelo voden. Nato jih pretlači dobro skozi sito ali s prežemalno pripravo, da odteče mezga v spodaj postavljeno posodo. Vzemi nato eno ali po potrebi več vrečic iz bele nepregoste tkanine ter vlij v nje do polovice iztisnjene mezge. Stisni nato vrečico od zgoraj skupaj ter jo zveži in obesi na primerno pripravo ali prostor. Ako imaš kaj prostora na prostem, obesi vrečico ali vrečice na drog, da se od njih tekočina prosto odteka. Ako pa nimaš nič prostora na prostem, si napraviš notri drog med dvema stolicama. V tem slučaju moraš seveda pod vreče postaviti kako posodo, da se tekočina vanjo odteka. Najprimernejše bi bilo zvezati vreče nad lijakom, ker v tem slučaju se lahko tekočina prosto odteka v lijak. Vreče morajo tako viseti zato, da tekočina, ki je skoro izključno le voda, popolnoma odteče ter postane mezga prav gosta. Lahko tudi pri tem vreče nekoliko od časa do časa stiskaš, da se voda hitreje odteka.

Ko se je na ta način mezga dobro zgoštila, jo zvrni v skledo ter stehtaj. Na vsak kg mezge vzemi 20 dkg soli ter to skupaj z mezgo dobro premešaj, da se sol enakomerno razdeli, ter jo pušiš tako še 2—3 ure. Vzemi nato kozarce, vlij v vsakega olja, da je dno pokrito, ter deni noter lavorjev list, nakar napolni kozarec z mezgo do pol prsta pod robom. Pri vlaganju moraš mezgo z ozko kuhalnico tu pa tam potlačiti, da ne nastanejo luknje t. j. prazni prostori. Na vrhu konečno lepo zravnaj ter nališ zopet nekaj olja in položi lavorov listič. Kozarce nato dobro pokrij s pergamentnim papirjem ter jih spravi na suh prostor. Tako pripravljena mezga ti ostane lepo rdeča, se ne skvari in traja tudi par let, ker sol zabranjuje plesnobo.

—a—

Češpljeva mezga (marmelada). Prav zrele češplje operi v mrzli vodi, olupiš jih ter postavi v lončeni ali emajlirani kozici na ogenj, da se zmehčajo. Mešati jih moraš pri tem dobro, da se ne primeje in osmodé. Vode ni treba prilivati, ker vsebujejo češplje dovolj vode. Ko so češplje dovoljno omehčane,

jih pretlači skozi sito, ali — ako imaš — s prežemalno pripravo. Češplje lahko omehčaš tudi, ako jih pariš v sopari. To narediš, ako postaviš posodo s češpljami, katero pokriješ, v večjo posodo z vrelo vodo. Tudi jih lahko obesi zvezane v snažni cunji ali vreči iz redke tkanine za nekaj minut v krop ter jih nato pušiš nekoliko odcediti. Pretlačene češplje (mezgo) deni zopet v lončeno ali emajlirano kozo, da se kuhajo. Med kuhanjem moraš mešati neprestano, da se ne prismoji. Ko je mezga še precej gosta, ji prideni na vsak kg mezge 1/3 kg zdrobljenega sladkorja in vse skupaj pušiš dobro prevreti. Ko je mezga tako gosta, da kaplja kupoma od kuhalnice, ali če nastane razor, ako potegneš leseno lopatico čez nje — je gotova. Pušiš jo na to ohladiti, a ne do cela ter jo deni še mlačno v lepo osnažene in tudi nekoliko ogrete kozarce, katere napolniš do pol prsta pod robom. Vzemi na to bel pivnik ter izreži okrogle ploščice v velikosti kozarčevega roba. Pomoči okroglo ploščico v rumu, ali ako tega nimaš, v drugem dobrem žganju, da se napije dotične tekočine in omehča, nakar jo položi čez marmelado. Tako naredi pri vseh kozarcih.

Nareži si nato koščke pergamentnega papirja, katere namočiš v vreli vodi, da se zmehčajo. Osuši jih s čisto krpo, položi na kozarce ter dobro oveži z vrvice. Paziti moraš, da se papir lepo prilaga h kozarcu.

Kozarce spravi nato v suh hladen in zračen prostor, da se ti mezga ne skvari.

Tako pripravljena mezga je za finejšo uporabo.

Za navadno uporabo pa zadostuje, da oprane, očiščene in zrele češplje ali slive razkuhamo in mezgo zgostimo, ne da bi jo pretlačili. Sladkorja pridenemo po sladkosti češpelj ali sliv, več ali manj od 30—50 dkg na vsak kg mezge.

Ker so češplje prilično najcenejši sadeži in ker običajno največ obrodijo, je priporočljivo, da si napraviš to mezgo vsaka družina z deco. Znano je, da so mezge vsled precejšnje množine sladkorja jako tečne in jih zlasti deca rada jé, bodisi same ali pa namazane na kruhu. Zato, gospodinje in matere, pripravite si kolikor vam je mogoče te tečne in vaši deci priljubljene hrane.

Breskova mezga. Breskovo mezgo napraviš na isti način kakor češpljevo. Nekateri pridenejo tej mežgi med vkuhanjem nekoliko limonovega soka, kar je pa stvar okusa.

Borovničeva mezga. Oprane in od stebelc očiščene zrele in zdrave borovnice deni v kozico z enako težo sladkorja ter jih kuhaj pokrite, da se popolnoma razkuhajo. Vzemi jih nato od ognja ter ohlajene vložiti v kozarce, katere napolniš do vrha ter s pergamentnim papirjem dobro zapreš. Ta mezga je jako dobra. Par žličic te mezge v kozarcu vode je jako prijetna in hladilna pijača. Žal, da se borovnice v tem pogledu ne cenijo dovolj.

Sok. Iz borovnic lahko napraviš tudi borovničev sok. V to svrhu deni očiščene in oprane borovnice v lončeno posodo, katero postaviš v večjo posodo s kropo, kjer ostanejo dotlej, da razpočijo, zmehčajo in razpustijo sok. S kuhalnico in z rokami jih ožmi ter potlači dobro (ne straši se, če postanejo pri tem tvoje roke vijoličasto črne!) in deni jih nato v čisto, a ne pre-gosto tkano krpo ali pa v prežemalno pri-pravo, da jih dobro odtisneš v spodaj sto-ječo posodo. Tako dobljeni sok pustiš nekaj časa stati, da se gošča poleže, potem ga precediš skozi gosto tkanino, da postane čist in svetlejši. Vzemi nato k vsakemu kilogramu mezge pol kilograma sladkorja ter ga prečisti s kuhanjem, nato vlij vanj očiščeni sok ter pusti, da vse skupaj vre približno en četrt ure. Ko je sok kuhan, ga odstavi, ohladi ter vlij nato še mlačnega v steklenice, katere dobro zamašiš z zamaški.

Sok se rabi kot pijača kakor malinovec. Služi tudi za barvanje sladkorja pri raznih slaščicah. Pijača je zdrava in hladilna. Pri kuhanju sladkorja je treba dobro posne-mati pene, potom katerih sladkor izločava vso nesnago. Istotako pobiraj pene pri skupnem kuhanju s sladkorjem. Na ta način gre ven vsa nesnaga, ki je še mogoče v soku. Sok postane čist in svetlejši.

Posoda, v kateri vkuhavaš borovnice, mora biti, če je le mogoče, lončena. Emaj-lirana posoda postane temna in se da težko osnažiti.

Če hočeš, da se zamaški dobro prilgejajo steklenici, jih popari dobro v kropo, obriši s suho krpo ter nato zamaši steklenico. Zamaške treba pa sproti jemati iz kropa po-samič in takoj zamašiti.

Sveže praženo zelje. K svežemu praže-nemu zelju daj pražit pol olupljenega kislega jabolka. To zelo izboljša okus zelju, mu odvzame ves surovi, nekako divji duh ter naredi zelje izredno fino in pikantno. Če narediš veliko količino zelja, vzemi pač celo jabolko, ali celo dve do tri. To pa ni zelje z jabolki, ampak le nekak priboljšek, ki ne sme prevladati zelja.

Kolerabna solata. Napravimo jo na ta na-čin: Glavice skuhamo. Ko so mehke, jih olupimo, zrežemo na tanke ploščice in jo še gorko oblijemo z oljem in jesihom. Pri-denemo tudi nekoliko popra.

Priprosto domače pecivo. Na kozarec moke sem vzela 1 jajce, žlico smetane, žličko sladkorja, žličko masla ali masti in malo pecivnega praška. Vse sem zgnela v gladko testo, ktere-ga sem razdelila na tri dele. Prvi del sem razvaljala in dela v po-sodo, ki mora biti seveda namazana. Po-sula sem ga z jabolčnimi rezinami, s slad-korjem in stolčeno limonovo lupinico; sem-tertja sem vrgla malo marmelade, masla ali masti. Nato sem razvaljala drugi kos in ga pogrnila čez nadevani del v posodi. Iz tre-

tje-ga dela pa sem napravila mrežo kot okrasek. Naposled sem namazala po vrhu s poslajenim jajcem, kar se pa tudi v silj lahko izpusti. Pekla sem v neprevroči pečici. To pecivo je posebno okusno prvi dan.

Anka.

Limona. Limona ali citriona raste v južnih krajih, kjer je solnce večno toplo in je zemlja vse leto cvetličan raj. Vendar pa pozna že tudi pri nas limono vsak otrok in razumna gospodinja jo uporablja v kuhinji, v gospodinjstvu ali v hišni lekarni. Pred kakimi štiridesetimi leti je bilo videti limo-no le v najboljših in premožnih hišah, danes pa se uporablja v vsakem gospodinjstvu. Vsakdo ve, da je s sladkorno vodo zmešan limonov sok, to je limonada, dobra in osve-žujoča pijača za zdrave in za bolnike. Komur ponoči rado utriplje srce, naj spi-je zvečer 1 do 2 kupici limonade. Če tožijo otroci, da jih boli vrat, ožmi 1 do 2 limoni, primešaj precej sladkorja in daj to bolnikom piti oziroma jesti. Tudi naj otroci grgrajo limonovo vodo. Zvečer pa naj pijo že v postelji vročo limonado, kar je dobro sred-stvo proti prehlajenju. — Ljudje, ki so pili preveč opojnih pijač, se kmalu stregnijo, ako pijo močno limonado; zadošča celo, da izsrkajo eno limono. Dobro je, da ima go-spodinja limonov sok vedno pri rokah, pri-pravi ga lahko tako-le: Ožmi 14 limon, ki dajo približno pol litra soka. Ta sok precedi skozi redko platneno krpo in ga pusti stati v odprti steklenici 24 ur. Potem ga nalij v čiste stekleničice, katere dobro zamaši in še zapečati in jih spravi na hladen prostor. Tako spravljani sok lahko hraniš dve leti. Da je limonov sok izvrstno čistilno sredstvo, je dobro znano. Gospodinja, ki lupijo krom-pir, češplje, izbirajo črne jagode i. dr., si očedijo roko z limonovim sokom. Črnilo spraviš iz tal, ako drgneš zamazano mesto prav krepko s prerezanimi limonami ter končno tla izpereš z gorko milnico (žajnico). — Tudi iz perila izgine črnilo, če ga po-kapljaš z limonovim sokom ter denes perilo na solnce. To ponovi večkrat in končno operi perilo najprej v mlačni milnici, potem pa še v lugu. — Rijaste madeže odstraniš s perila na sledeči način: Nakapaj in drgni jih dobro s prerezano limono, potem položi na madež kos pivnika in likaj preko njega z vročim likalnikom. Ponovi to dvakrat in madež ti gotovo izgine. Tudi sadne madeže odstraniš z limonovim sokom. — Čevlje iz rumenega usnja osnažiš, ako nakapljaš na platneno krpico limonovega soka ter drgneš z njo čevlje tako dolgo, da izgine mokrota. Potem likaj čevlje še s svežo, suho krpo in vsa nesnaga preide. — Gobe, kakoršne se uporabljajo pri umivanju, najboljše očediš, če jih pokapljaš z limonovim sokom. Pusti jih tako par ur in potem izperj v čisti vodi. Z limonovim sokom okisane jedi so okusnej-še kot z navadnim kisom začinjene. Za ljudi slabega želodca uporabljaj lahko tudi

pri solati namesto kisa limonov sok. Nastrgani ali dobro sesekljeni limonovi olupki so prijetna in fina začimba skoraj vsem močnatim jedem. Limonove olupke lahko shraniš takole: Olupi limone prav tenko z ostrim nožem, sesekljaj jih in napolni z njimi dobro izmite stekleničice; drugo polovico napolni s stolčenim sladkorjem. Zamaši prav dobro te stekleničice, zaveži jih s pergamentnim papirjem ter jih deni v mrzli vodi k ognju, da se dobro segrejejo, zavreti pa ne smejo. Sladkor se mora samo segreti, a ne stopiti. Stekleničice hrani potem na hladnem prostoru. Izžete limone še lahko uporabljaš za sraženje bakrene posode. Da povzroči kosec limonovega olupka čaju jako prijeten okus, je splošno znano.

IZ NAŠE SKRINJE.

NAŠI GORENJC. (Nadaljevanje.)

Pogreb. Kadar se v hiši pripeti žalosten slučaj smrti, se mora najprej ustaviti stenska ura, ki nemo kaže kropilcem čas pokojnikove smrti. Nadalje se iz sobe, kjer ima biti pokojnik razpostavljen na mrtvaškem cdru, odstrani ogledalo, ker se mrličev obraz nikakor ne sme videti v ogledalu. Kdor bi gledal v zrcalo obraz mrliča, bi se mu znalo pripetiti — tako namreč pravijo — da bi mrličeva bledica sčasoma prešla na njegov obraz. Noseče žene pa sploh ne smejo gledati mrliča, vsaj dolgo časa ne, ker je istotako nevarnost, da bi potom dete dobilo preveč bled obrazek.

Ko je bolnik izdihnil svojo dušo, ga svojci popolnoma prepuste svojim sosedom. Sosedje ga umijejo in preoblečejo, sosedje ga položijo v krsto ter ga postavijo na mrtvaški oder. Pri dekletu opravljajo ta posel njene tovarišice, pri fantu fantje, pri ženi žene in pri možu možje.

Krsta in pregrinjalo čez mrtvaški oder sta, ali popolnoma beli, kar se rabi za neoženjene, ali pa popolnoma črni, kar velja za zakonce. Druge barve za krsto in oder pri nas ne poznamo.

Dekle, pa če umrje tudi v visoki starosti, je na mrtvaškem odru oblečena vedno v belo obleko. Lase ima razpuščene po ramenih, na glavo ji pa položijo venec iz suhih rož. Žene, fante in možje pa oblečejo v najlepšo praznično obleko, na barvo se ne gleda veliko.

Mrliču sklenejo roki na prsih kakor k molitvi. Med prste mu vtaknejo sveto razpelo, okrog rok ovijejo rožni venec, pod roke pa podložijo zaprto mašno knjigo. Fantje in dekleta imajo med prsti poleg križa tudi cvet bele lilije. Ako se slučaj smrti pripeti v času, ko ni mogoče dobiti naravnega cveta bele lilije, se mora preskrbeti ponarejen cvet.

Od rok pa tja doli do nog obložijo mrliča čez in čez s svetimi podobnicami. Noge mu

obujejo ali samo v bele nogavice, ali pa tudi v nalašč zato kupljene čevlje.

Ob odru, pa naj si bo mrlič tega ali onega spola, samec ali zakonski, postavijo celo serijo cvetočih rož v lončkih, katere za to priliko zelo radi posodijo vsi oni vaščani, ki imajo cvetoče rože. Poleg rož stoje goreče sveče. Sveče so štiri, šest ali tudi več, kakoršne so pač imovinske razmere pri hiši.

Ob koncu nog na lesenem stojaču stoji sv. razpelo ali podoba Matere božje. Na vsaki strani te podobe je skledica napolnjena z blagoslovljeno vodo. V skledicah je vejica pušpana, s katero posetniki pokropo pokojnika.

Ako dobi pokojnik, bodisi od domačih, od sorodnikov ali od sosedov kak mrtvaški venec, ga obesijo na steno, pred pogrebom ga pa pritrdijo na zaprto krsto. Ako je vencev več, jih neso mali dečki pred krsto. Vendar je poslednje zelo redko, ker Gorenjec ni posebno dovteten za mrtvaške vence, češ: to je baharija, ki rajniku nič ne koristi. Mnogo raje daruje za sv. mašo.

Ko je pokojnik položen na oder, se pokliče «čubar», ki ima naložo čuti ves čas prav do pogreba poleg mrliča in se z besedami «Bož plačaj» zahvaliti vsakemu, ki pride kropit in moliti za rajnega. Ta čubar — pri ženskah je čuvarica — dobi za čas svoje službe potrebno hrano in še nekaj malega v denarju. Ta posel opravljajo navadno revni in stari ljudje.

Pokojnika pridejo kropiti prav vsi vaščani. Kdor bi tega ne storil, bi mu smrtno zamerili ne le pokojnikovi ljudje, nego tudi sosedje. So slučaji, da radi kake morebitne razprtije sosed ne obišče soseda celo leto, toda pri smrtnem slučaju je vsa jeza proč in prav ta sosed je navadno eden prvih, ki prihitijo k drugemu, nokropi mrliča in izreče preostalim svoje sožalje.

Pokojnika hodijo kropiti čez dan stari ljudje in otroci, zvečer pa odrasla mladina, ki rada potem v družbi posedi do polnoči ali celo dali. Domači imajo te kropilce radi, ker jim krajšajo čas. Zato pripravijo na mizo poln krožnik tobaka, da si fantje in med njimi mlajši možje natlačijo in nadržajo pipe. V sotovih presledkih jih čubar onomni na molitev. In tedaj brez obotavljanja molijo skupno nekaj očenašev za pokojnikovo dušo. Po molitvi začno spet kramljati in tudi katero zapojejo. Te pesmi so nabožne vsebine ali pa take, ki so za to priliko prikladne. Na pr.:

«Kadar jaz umrla bom,
venček lep imela bom...»

ali pa:

Pomlad že prišla bo,
tebe na svet' ne bo» itd.

Dokler je razpostavljen mrlič, počiva v hiši vse delo kakor na praznik ali nedeljo. Tudi posli vsrjijo v tem času samo najnujnejša opravila.

V tem je treba vse oskrbeti za pogreb, ki je ali «veliki pogreb» ali «mali pogreb». Veliki pogreb je mišljen tako, da se med sosedi povabita od vsake hiše po dva, ki se naj udeležita pogreba. Tudi za pokop se naročita dva duhovnika. Če se pa vrši mali pogreb, tedaj zadostuje od vsake hiše le po eden pogrebec in se istotako tudi za pokop naroči samo eden duhovnik. Velike pogrebe imajo gospodarji, gospodinje in sploh člani premožnejših hiš. Z malimi pogrebi pa spravljajo otroke in revnejše vaščane.

Kakor povsod na deželi, tako tudi pri nas mrliče n o s i j o na pokopališče. Nosači so izključno le moški in sicer nosijo neoženjene fantje, zakonce pa možje. Pri pogrebu neoženjenih imajo nosači pripete na prsih bele šepke.

Pogrebi odraslih se vrše po pretežni večini dopoldne, da je mogoče opraviti obenem tudi črno mašo za pokojnika. Krsto neso v cerkev in jo postavijo na tla, kjer ostane do konca maše, kateri prisostvujejo vsi pogrebci. Po maši se izvrši pokop.

Po pokopu se zbero vsi udeleženci pogreba na pokojnikovem domu, kjer se vrši pogrebščina ali «sedmina». Beseda sedmina pride od tega, ker se je včasih opravljala črna maša šele sedmi dan po pokojnikovi smrti. Po tej maši pa se je šele obhajala pogrebščina, ki so jo vsled tega nazivali sedmino.

Pogrebščina je neke posebne vrste gostija, prirejena v spomin pokojniku, ki se vrši takoj po pokopu. Udeleže se je vsi pogrebci. Postreženi so z dobro juho, mesom, belim kruhom in vinom.

Preden sedejo okrog miz, moli eden izmed njih glasno pet očenašev za pokojnikovo dušo. Vsi pričujoči molijo z njim. Ta molitev se ponovi še dvakrat in sicer v sredi in na koncu gostije.

Na pogrebščini se mnogo govori o pokojniku. Vse ga hvali in vsak ve povedati kaj dobrega o njem.

Ko postanejo pogrebci bolj dobre volje, zapoje tudi nekaj pesmic. Vendar pa se vrši gostija v zmernem in dostojnem tonu, kajti naš človek previsoko časti spomin rajnika, da bi se upijanal ob takih prilikah. Res da se pripetijo sem in tja izjeme, toda te so, hvala Bogu, zelo redke.

Za pogrebščino kaj hitro izvedo okoliški berači in revnejši vaški otroci, ki se zbirajo v veži. Tudi ti dobe svoj del. Morajo pa gospodarju ali gospodinjji svečano obljubiti, da bodo molili «za tistega, ki je bil danes iz te hiše odnešen».

Dobro se še spominjam, ko sem še kot otroče zašla na neko tako pogrebščino. Sedela sem v veži med dvema beračema in pridno otepala brtevs belega kruha, ki mi ga je podarila gospodinja.

V hiši, kjer tisti dan odneso mrliča, molijo ostali zvečer, ko zavoni Ave Marijo, angeljsko češčenje zunaj, pod milim nebom. To morajo storiti zato, da pokojnika ni strah na pokopališču. Vsak umrlj mora namreč prvo noč stražiti vse ondotne mrtvece. Dolgo, dolgo je že od tega, ko so pri Anderšniku na Štefanjgori na dan gospodarjevega pogreba pozabili moliti večernico na prostem. Ponoči se je pa gospodinjji v sanjah prikazal rajni mož in bridko potožil: «Zakaj niste molili angeljskega češčenja pod milim nebom? Tako me je bilo strah, da so mi od same groze vse kosti odstopile od mesa.»

Te sanje vedo povsod, zato pa tudi nikjer ne opuste na dan pogreba moliti na vrtu ali na dvorišču večerno angeljsko češčenje.

Za svojce umrlega nastopi sedaj doba žalovanja, ki traja med starši in otroci ter med možem in ženo eno leto, med brati in sestrami pa pol leta. V žalni dobi nosijo ženske na glavi črne robce. Na ostalo obleko se ne gleda mnogo, le rdeča barva je strogo izključena. Moški nosijo pod vratom črne pentlje. Ker pa si te pentlje nadevljejo le na praznično obleko, (ob delavnikih itak ne nosijo pentelj) vsled tega znaki žalovanja na moški obleki ne pridejo mnogo v poštev.

Pač pa se v žalni dobi vsi brez izjeme strogo vzdrže vseh veselic, zabav, plesa, gostij in svatbe. Dober fant tudi vasovanje opusti v tem času.

Vsi sveti. Ker je praznik vseh svetnikov (1. novembra) posvečen spominu naših dragih rajnikov, se na kratko pomudimo pri njem.

Na ta dan se oblečejo v črno obleko in se kakor povsod drugod mudijo večinoma na pokopališču. Grobove lepo okrase s cvetjem, prižgo sveče in kleče molijo za večni mir svojih pokojnikov. Obrazi vseh izražajo neko resno svečanost in tiho žalost. Gostiln se tega dne izognejo popolnoma. Iz pokopališča gredo naravnost domov, kjer opravijo vsakdanje večerno delo v kuhinji in pri živini. Nato se vsa družina zbere v hiši in kleče glasno molí vse tri dele rožnega venca za «duše v vica».

Naslednje jutro, to je «Vernih duš dan», vstanejo takoj, ko zaslišijo jutranjico zvoniti, in zopet kleče molijo vse tri dele rožnega venca. Potem šele gre gospodinja kuhat zajutrek, ostali pa po svojih jutranjih opravilih. Nato gredo k maši in potem zopet na pokopališče, kjer nanovo dolgo molijo na grobovih.

«Vernih duš dan» smatrajo za sopraznik ter se vzdrže vseh poljskih in drugih težjih del. (Dalje prih.)

Manica.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNISKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

Čevljarnica Forcessin

Odklikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“
TRST - Via Giuseppe Caprin števil. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvale
cenó a vendar lepo,
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo!

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatinu —
najboljše čevlje daja ...

Čevlji za delo
L 48.—

Čevlji za delo
L 48.—

== Zahtevajte in prepričali se bode, da je ==

MILO GODINA neprekosljivo

Izdeluje ga dobroznana domača tvrdka

J. S. GODINA, TRST VIA DELLO SCOGLIO ŠT. 316
TELEFON 18-78

Poštnina plačana v gotovini.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

r. z. z. o. z.

v Ljubljani, Mestni trg šte. 6,

ker ima že nad

10,000.000 Din. jamštvene glavnice

Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje najugodnejše.

Alojzij Povh

urar in zlatar

Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. — Prodaja, kupuje, popravlja vsakovrstne predmete. Korist vsakega je, da se prepriča o cenah.

 Dobava za urarje in zlatarje.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhanc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski refošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Marmolja & Delpin

Gorica, Piazza E. de Amicis 1

Trgovina s špecerijskim in kolonijalnim blagom ter z deželnimi pridelki

se priporoča za obilen obisk.

Na drobno. - V mestu postrežba na dom. - Na debele.